

provincie Drenthe

**CULTUUR MAAKT DRENTHE
DRENTHE MAAKT CULTUUR**
CULTUURNOTA 2025-2028

CULTUUR MAAKT DRENTHE/DRENTHE MAAKT CULTUUR

Cultuurnota 2025-2028

Provincie Drenthe

Inhoud

Voorwoord.....	4
Samenvatting.....	5
Hoe is deze nota tot stand gekomen?	7
Visie op cultuur	8
Cultuur en brede welvaart	8
Uitgangspunten	8
De Drentse basisinfrastructuur	9
Accenten in deze beleidsperiode	10
Laagdrempelig met extra aandacht voor jeugd	10
Vertellen van Drentse verhalen door combinatie van kunst, erfgoed en landschap	10
Samenwerken aan de groei van Drentse ‘parels’	10
Rollen en taken van de provincie	12

De uitvoering

Samenwerking.....	13
Samenwerking met andere beleidsvelden.....	13
Samenwerking met gemeenten	14
Naoberschapsfonds	14
Culturele gemeente.....	14
Spreiding en toegankelijkheid van bibliotheken	15
Gezamenlijke thema's	15
Samenwerking met het veld	15
Voor en door jongeren	15
Regionale samenwerking	16
Cultuurregio We the North	16
Cultuurregio Zwolle	16
Samenwerking met het Rijk	16
Cultuureducatie.....	17
Cultuurparticipatie	19
Talentontwikkeling	21
Bibliotheken	23
Musea.....	25
Drents Museum.....	25
Musea van provinciaal belang.....	25

Kleine Drentse musea	27
Kunsten.....	28
Podiumkunsten.....	28
Beeldende kunst.....	29
Film.....	30
Architectuur.....	30
Evenementen	31
Festivals	31
Erfgoed	33
Ruimtelijk erfgoed	34
Cultuurhistorie	34
Archeologie	36
Gebouwd erfgoed.....	38
Immaterieel erfgoed.....	41
Streektaal	43
Archieven.....	45
Gebieden met een bijzondere UNESCO status.....	47
UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid	47
De Hondsrug Unesco Global Geopark.....	49
Instrumentarium en monitoring	51
Culturele prijs	51
Subsidieregelingen	51
Codes	51
Provinciale Adviescommissie Cultuur	52
Monitoring.....	52
Financiën	53
Toelichting begroting.....	53
Bronnen en achtergrondinformatie	55

Voorwoord

Met trots presenteer ik de cultuurnota 2025-2028 'Cultuur maakt Drenthe/ Drenthe maakt cultuur'. Als gedeputeerde maakte ik de afgelopen periode in de volle breedte kennis met cultuur in Drenthe. Ik ben onder de indruk van de veelzijdigheid en kwaliteit van het aanbod in Drenthe. En daarnaast van de betrokkenheid, de energie en passie van de vele professionals en vrijwilligers die werkzaam zijn in de Drentse cultuursector.

Cultuur en Drenthe zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dat willen we uitstralen met de titel 'Cultuur maakt Drenthe/Drenthe maakt cultuur' Ons culturele aanbod en erfgoed dragen bij aan de identiteit en aantrekkingskracht van de provincie. Denk aan de hunebedden, de Drentse musea, onze streektaal, de grote theatervoorstellingen op locatie en de Koloniën van Weldadigheid. Tegelijkertijd is Drenthe met haar prachtige natuur en rijke geschiedenis een grote inspiratiebron voor cultuurmakers.

De afgelopen jaren bouwden we een diverse culturele basisinfrastructuur op in Drenthe. Hier zijn we zuinig op. De culturele instellingen hebben het de afgelopen jaren door grote kostenstijgingen niet gemakkelijk gehad. We kunnen niet alle problemen oplossen, maar willen wel graag de helpende hand bieden. De komende periode investeren we daarom extra in de versterking van de bestaande infrastructuur. Daarnaast creëren we ruimte voor nieuwe initiatieven. Zo bouwen we verder aan cultuur in Drenthe.

De jeugd heeft de toekomst, ook in Drenthe. We vinden het daarom belangrijk dat er de komende periode extra aandacht is voor jeugd en jong talent, zodat iedereen de mogelijkheid krijgt om zich te ontwikkelen. Met de vormgeving van deze cultuurnota zetten we gelijk een eerste stap. We vroegen Vera Vos, een jong talent woonachtig in onze provincie, om deze vormgeving uit te werken. Zij geeft op haar eigen wijze, maar ook samen met anderen, vorm en kleur aan deze nota en aan Drenthe.

Drenthe is rijk aan verhalen, die tot leven komen door cultuurmakers en onze culturele instellingen. De komende periode besteden we extra aandacht aan deze verhalen en zoeken we daarin de verbinding tussen kunst, erfgoed en landschap. Ook willen we werken aan de groei van Drentse parels. Dit zijn instellingen die ook (inter)nationaal potentie hebben en over de grenzen van onze provincie en Nederland bekend zijn. Deze instellingen willen we de kans geven om verder te groeien. Dit kunnen wij niet alleen. Samen met het Rijk, onze Noordelijke partners en de Drentse gemeenten bouwen we verder aan de culturele infrastructuur in Drenthe.

We zijn trots op wat de sector al heeft bereikt en zien veel potentie om dit verder uit te bouwen. Dit doen we vanuit de overtuiging dat cultuur een belangrijke pijler is en blijft in Drenthe. In een provincie die boordevol verhalen, inspiratie en creativiteit zit en waar iedereen, van amateur tot professional van jong tot oud, mee kan doen.

Jisse Otter
Gedeputeerde Cultuur
Provincie Drenthe

Samenvatting

De investeringen in de Drentse basisinfrastructuur van de voorgaande jaren hebben geleid tot een waardevol netwerk van steuninstellingen. Voor participatie, educatie, talentontwikkeling, musea, de kunsten en ons erfgoed hebben we een stevige structuur en daarin blijven we investeren.

We leggen de komende periode een aantal accenten.

- Laagdrempelig aanbod met extra aandacht voor de jeugd
We zetten in op een breed aanbod van cultuur: voor iedereen wat wils. We zetten extra in op betrokkenheid van de jeugd. Alle kinderen in Drenthe tussen de 0 en 18 jaar verdienen gelijke kansen op culturele ontwikkeling.
- Vertellen van verhalen van Drenthe door combinatie van kunst, erfgoed en landschap
Wij zien kunst, erfgoed en landschap als een gouden combinatie, waar we extra aandacht aan geven in de komende periode. Drenthe en de verhalen komen letterlijk tot leven, te midden van en geïnspireerd door het waardevolle cultuurlandschap en het Drentse erfgoed.
- Samenwerken aan de groei van Drentse parels
In ons brede cultuuraanbod bevinden zich een aantal 'Drentse parels', die (inter)nationale potentie hebben. Met onze samenwerkingspartners willen we ze de kans geven om verder te groeien. Te denken valt aan het Drents Museum, de Peergroup en het Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

De uitvoering

Samenwerking

Bij de uitvoering van ons beleid staat samenwerking voorop, samen zijn we effectiever. De samenwerking met gemeenten richten we anders in, namelijk met een Naoberschapsfonds voor lokale initiatieven. Verder werken we samen op het gebied van de bibliotheken. We trekken meer op met andere beleidsvelden, zoals bijvoorbeeld bij Podium Platteland, waar we met de sociale agenda samenwerken. De samenwerking met het culturele veld en binnen het veld gaan we intensiveren en meer faciliteren. We organiseren bijvoorbeeld kennissessies. De regionale samenwerking binnen Cultuurregio We the North zetten we voort en we zoeken toenadering tot Cultuurregio Zwolle.

Cultuureducatie, cultuurparticipatie en talentontwikkeling

Het cultuuronderwijs blijven we stimuleren. We investeren extra in Cultuureducatie met Kwaliteit en in Culturele Mobiliteit. De ontwikkeling van broedplaatsen samen met gemeenten vinden we belangrijk, omdat we daarmee talentontwikkeling ondersteunen en de deelname van jongeren bevorderen. Verder kijken we samen met de gemeenten hoe we de amateurkunstsector in de provincie kunnen verstevigen. De subsidieregeling Podium Platteland gaan we, in samenwerking met de sociale agenda, intensiveren.

Bibliotheken

De maatschappelijke rol van bibliotheken wordt steeds belangrijker. Bibliotheken dragen bij aan maatschappelijke opgaven, zoals het bestrijden van laaggeletterdheid. Wij ondersteunen Biblionet en zorgen er met de 12 gemeenten voor dat alle Drentse inwoners makkelijk bij een bibliotheek terecht kunnen en gebruik kunnen maken van het steeds bredere aanbod.

Musea

We blijven de Drentse musea ondersteunen. Het Drents Museum houdt haar unieke positie. Daarnaast zijn er vijf musea van provinciaal belang die we blijven ondersteunen met het Veenpark nog in ontwikkeling. De kleine Drentse musea ondersteunen we door het Platform Drentse Musea te

subsiidiëren. Verder heeft ook het Drents Museum een rol in de ondersteuning van de kleinere musea.

Kunsten

We blijven evenementen, podiumkunsten, beeldende kunst en festivals ondersteunen. We voegen inzet op architectuur en film toe. De verbinding tussen kunst, landschap en erfgoed speelt in alle disciplines. We zetten in op het vertellen van de verhalen van Drenthe door locatietheater, waarbij de omgeving nauw betrokken is. Extra aandacht is er voor jeugdtheater.

Cultuurhistorie, archeologie en gebouwd erfgoed

Cultuurhistorie blijft een belangrijk kader voor de ruimtelijke planvorming in onze provincie. De karakteristieke landschappen zijn belangrijke inspiratiebronnen voor Drentse verhalen. Ons archeologisch erfgoed blijven we beschermen. Wij willen dit erfgoed nog beter beleefbaar maken. Gebouwd erfgoed willen we beschikbaar houden voor toekomstige generaties. Daarom ondersteunen we eigenaren bij verduurzaming en bevorderen we herbesteding. Speciale aandacht is er voor agrarisch en religieus erfgoed. Erfgoedparticipatie wordt in het hele erfgoed veld van belang, als gevolg van het Verdrag van Faro. De samenleving als geheel wordt meer betrokken bij de verschillende vormen van erfgoed. Vanuit cultuurhistorie, archeologie en gebouwd erfgoed wordt een subsidieregeling gemaakt voor projecten met inwoners en erfgoed te stimuleren.

Immaterieel erfgoed, streektaal en archieven

Immaterieel erfgoed gaat o.a. over sociale gewoonten, tradities en streektaal. Streektaal en archieven vormen onderdeel van ons immaterieel erfgoed. Wij blijven het Huus van de Taol en het Drents archief ondersteunen. Het Drents Archief maakt door publieksactiviteiten de Drentse verhalen, die verstopt zitten in de archieven, beleefbaar. Het Huus van de Taol vragen we om meer te focussen op de doelgroep jeugd. Erfgoedgemeenschappen die hun immaterieel erfgoed willen inschrijven in de landelijke inventaris immaterieel erfgoed kunnen daarbij hulp krijgen.

UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid

Nu de Koloniën van Weldadigheid de Werelderfgoedstatus hebben verkregen, is de provincie als siteholder verantwoordelijk voor het beschermen van dit erfgoed en het uitdragen van de erfgoedwaarden. We monitoren en rapporteren aan UNESCO. De komende tien jaar werken we aan restauratie en herbesteding van de monumentale panden. We werken met ondernemers en werelderfgoedpartners samen op het gebied van marketing en duurzaam toerisme.

De Hondsrug UNESCO Global Geopark

Voor en met Stichting De Hondsrug UNESCO Global Geopark, haar partners en inwoners werken we aan duurzame ontwikkeling van het gebied, met bijzondere aandacht voor de (inter) nationale positie van het park. Dit doen we door gezamenlijk duurzaam geo-, natuur- en cultuurtoerisme te ontwikkelen alsmede door bekendheid en bescherming te geven aan de kernwaarden van het gebied.

Instrumentarium en monitoring

Ons instrumentarium bestaat in de eerste plaats uit subsidieregelingen. Daarnaast hebben we de Culturele Prijs, de Codes voor Diversiteit & Inclusie, de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur en de inbreng van de Provinciale Adviescommissie Cultuur. Voor de monitoring van onze cultuurnota hebben we per beleidsterrein een beleidsdoel geformuleerd waarover we jaarlijks rapporteren. We willen in gesprek met Trendbureau Drenthe om te kijken naar de plek van cultuur in de Monitor Brede Welvaart.

Financiën

We continueren onze financiële inzet en doen er twee miljoen per jaar extra bij. Dit extra geld besteden we aan het versterken van de infrastructuur en nieuwe beleidskeuzes.

Hoe is deze nota tot stand gekomen?

De nota is mede tot stand gekomen dankzij de inbreng van onze partners in het veld en de Drentse gemeenten. Verder hebben we gebruik gemaakt van verschillende rapporten en onderzoeken.

Onze bronnen waren onder meer:

- Coalitieakkoord Gedeputeerde Staten 2023-2027: “Samen bouwen we Drenthe”
- Rapport “Verkenning cultuurbeleid provincie Drenthe richting 2025-2028” van Berenschot (juni 2023)
- Bijeenkomst landelijke instellingen op 13 oktober 2023
- VDG beleidsdag op 17 oktober 2023 en VDG bestuurlijk op 21 december 2023
- Bijeenkomst met culturele veld op 12 december 2023
- Bijeenkomst voor en door jongeren op 6 februari 2024
- Groeten van de Buren, een publicatie van het culturele veld in Drenthe (april 2023)
- Erfgoedmanifest, een brief van het Erfgoedberaad (november 2023)
- Wettelijke en bestuurlijke kaders: o.a. Bibliotheekwet, de Erfgoedwet, de Omgevingswet, Wet op specifiek Cultuurbeleid, Werelderfgoedconventie UNESCO en het Verdrag van Faro
- Inspraakreacties en brieven van belanghebbenden

Visie op cultuur

Onder cultuur valt het brede gebied van kunsten en erfgoed. Zij vertellen, vaak in combinatie met elkaar, de Drentse verhalen uit het verleden, het heden en de toekomst. In die verhalen doet en maakt iedereen mee. Denk hierbij aan de wereldwijd erkende Koloniën van Weldadigheid of de tentoonstellingen van onze musea. Of de spraakmakende theaterproducties op locatie, de laagdrempelige Drentse bibliotheken, de Drentse hunebedden en ons mooie cultuurhistorisch landschap. Maar minstens zo belangrijk is ons van oudsher bloeiende verenigingsleven en onze traditie van naoberschap. Ook dat is Drentse cultuur.

Met ons beleid willen wij ervoor zorgen dat bijzondere Drentse verhalen verteld worden door een bruisende culturele sector, levendige monumenten en door reuring in de provincie.

Cultuur en brede welvaart

Cultuur is een onmisbaar onderdeel van de Drentse samenleving. Cultuur heeft een intrinsieke waarde en is een bron van inspiratie. Cultuur biedt mensen perspectief in lastige situaties en cultuur relateert en verbindt mensen. Wij beschouwen cultuur als een voorwaarde voor brede welvaart. Brede welvaart gaat over de kwaliteit van het leven hier en nu, rekening houdend met de mate waarin die invloed heeft op de kwaliteit van leven van toekomstige generaties. Brede welvaart gaat over alles wat het leven de moeite waard maakt, zoals gezondheid, werk en vrije tijd, zorg, wonen, inclusiviteit, gelijke kansen, veiligheid, onderwijs, kwaliteit van de natuur en leefomgeving en de waardering van het eigen leven. En cultuur is daarin verweven.

Mensen en hun beleving van cultuur komen in het beleid steeds meer centraal te staan. We zien bijvoorbeeld dat erfgoed steeds meer wordt ingezet bij leefbaarheid, sociale cohesie, welzijn, gezondheid, arbeidsparticipatie, klimaatadaptatie, openbare orde en veiligheid. Dit past binnen het gedachtegoed van het Verdrag van Faro, wat we in het hoofdstuk erfgoed verder uitleggen. Erfgoedgemeenschappen bepalen samen welk erfgoed van betekenis is en waarom. Dit kan ook gevolgen hebben voor wat er bijvoorbeeld in een museum wordt gepresenteerd.

We hebben in de afgelopen beleidsperiode ook gezien, dat door culturele producties Drentse verhalen uit het verleden voor het voetlicht komen die belangrijk zijn voor de mensen van nu. Denk bijvoorbeeld aan Boer Koekoek, waarin armoede en de hervorming van de landbouw centraal stonden. Of aan het ADAK theater, met aandacht voor de geschiedenis van de Molukse gemeenschap in Drenthe. Maar denk ook aan de manier waarop jonge culturele makers, zoals Vera Vos, Okki Poortvliet en Hans van der Werf met hun voorstelling de Vlaggenhijzers, een spiegel en klankbord kunnen zijn voor jongeren.

De verhalen liggen in Drenthe voor het oprapen. In de komende periode zetten we daar volop op in, samen met de cultuursector. Maar vooral ook samen met alle inwoners van Drenthe – of ze nou (amateur)kunstenaar, jong artistiek talent, erfgoedvrijwilliger of ondernemer zijn of ‘gewoon’ graag naar muziek luisteren. Ze maken ieder op eigen wijze deel uit van het verhaal van Drenthe. Meedoen staat centraal. Iedere inwoner van Drenthe kan bijdragen aan de verhalen van Drenthe, die allemaal vanuit een boeiend verleden doorlopen tot in de toekomst.

Uitgangspunten

Het beleid zoals we dat hebben vastgesteld leidt tot een aantal uitgangspunten en die hebben weer invloed op keuzes die we maken. Het belangrijkste vinden wij het op orde brengen en houden van de Drentse basisinfrastructuur. Vervolgens kijken we naar de doorontwikkeling van bestaande Drentse parels en tot slot voegen we nieuwe initiatieven toe.

De Drentse basisinfrastructuur

Het belangrijkste is dus de stevige Drentse culturele basisinfrastructuur, die de afgelopen jaren is opgebouwd, in stand houden en ontwikkelen. De instellingen die tot deze infrastructuur behoren, zijn van groot belang voor een divers en laagdrempelig aanbod in Drenthe over de hele breedte van het culturele veld. Hun aanbod is van hoge kwaliteit, ze zijn van betekenis voor de Drentse samenleving, ze zijn toegankelijk en ze hebben een belangrijke rol of positie in het veld.

Deze instellingen zijn verzekerd van een jaarlijkse bijdrage van de provincie. In ieder geval gaat dit om instellingen die een wettelijke taak uitvoeren. Om te bepalen of een instelling tot de Drentse culturele basisinfrastructuur behoort zijn we uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- De activiteiten, producten en/of diensten van de instelling hebben inhoudelijk een hoge kwaliteit. Bij producerende en presentatie instellingen gaat dit om artistieke kwaliteit, en bij steun- en erfgoedinstellingen gaat het om de kwaliteit van advies, kennis en expertise.
- Het aanbod van de instelling is origineel, onderscheidend en aanvullend op het diverse cultuuraanbod in Drenthe. De instelling draagt op eigen wijze bij aan verhalen van Drenthe en biedt ruimte voor talent en de ontwikkeling ervan. We streven naar een goede vertegenwoordiging van de verschillende culturele disciplines.
- Met haar activiteiten heeft de instelling een bovenlokaal bereik, zowel geografisch als sociaal. Dit betekent dat de activiteiten zich richten op heel Drenthe of regio's binnen de provincie en dat het aanbod breed toegankelijk wordt gemaakt door deelname van verschillende doelgroepen te bevorderen.
- De instelling is van maatschappelijke betekenis voor Drenthe. Dit kan zijn door bij te dragen aan maatschappelijke vraagstukken, door ruimte te bieden aan verschillende (kwetsbare) doelgroepen of door actief te zijn in maatschappelijke sectoren.
- De instelling heeft zich de afgelopen jaren al ruimschoots in Drenthe bewezen. We kijken hierbij naar instellingen die in de vorige cultuurnota's al een structurele bijdrage hebben ontvangen en bouwen daarop voort.
- De instellingen zijn zoveel mogelijk verspreid over de hele provincie.

De volgende instellingen vallen onder de Drentse basisinfrastructuur voor de periode 2025-2028 en ontvangen daarmee een structurele subsidie:

Steuninstellingen: Kunst & Cultuur Drenthe, Bibliotheek Drenthe, Drents Archief, Steunpunt Erfgoed Drenthe, Huus van de Taol en het Noordelijk Archeologisch Depot

Musea: Drents Museum, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, Nationaal Gevangenis museum, Hunebedcentrum, Museum de Proefkolonie, Museum de Buitenplaats, Veenpark en het Platform Drentse Musea.

Kunsten: Into Nature, Peergroup, Garage TDI, Loods13, Houten Huis, Noord Nederlands Orkest, Klassiek in 't Veen, Architectuurpunt Drenthe en Het Podium Hoogeveen.

Cultuurparticipatie: Drents Jeugdorkest, Drents Senioren Orkest, Drents Symfonie Orkest, Veenkoloniaal Symfonie Orkest, Koorschool Viva La Musica, Haydn Jeugd Strijkorkest, Vocalin en Symfonica in D.

Talentontwikkeling: Kunstbende (ICO), Welcome to the Playground (ICO), Poppunt, Popronde (Popwaarts), Poplab (K&C) en Drents Peil XL (The Bake Shop).

Festivals: Art of Wonder, Bevrijdingsfestival, Festival Veenhuizen, FestiValderAa, Internationaal Filmfestival Assen, Aurora Festival, Puppert International, TT-festival, Stichting voor literaire activiteiten en het Drèents Liedtiesfestival.

Erfgoed: Bond Heemschut, DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord, Drents Agrarisch Erfgoed, Drents Monument, Erfgoed Arsenal Drenthe, Molenstichting Drenthe, Oude Drentse Kerken en Monumentenwacht Drenthe.

Accenten in deze beleidsperiode

De Drentse basisinfrastructuur zoals we die nu hebben staan, blijft belangrijk in ons cultuurbeleid. Daarnaast leggen we een aantal accenten waar wij in deze beleidsperiode extra aandacht aan besteden.

Laagdrempelig met extra aandacht voor jeugd

Wij willen een divers cultuuraanbod realiseren dat voor iedereen toegankelijk is. Of nog wat specifiekere uitgedrukt: wat je gender, beperking, religie, etniciteit, seksuele oriëntatie, sociaaleconomische status, opleidingsniveau en leeftijd ook is: iedereen is welkom. Cultuur moet interessant zijn voor zowel het aanstormend talent als ervaren cultuurmakers, voor jong en oud, voor professionals en amateurs. Iedereen die dat wil kan meedoen en krijgt ruimte ontwikkeling. Waar nodig nemen we drempels weg.

Niet alles hoeft voor iedereen interessant te zijn, maar we willen voldoende diversiteit in het aanbod, zodat er voor iedereen wat bij zit. Samen met instellingen kijken we hoe we het aanbod nog laagdrempeliger kunnen maken. Hierbij besteden we extra aandacht aan de doelgroep jeugd, omdat zij de toekomst zijn van de Drentse cultuur. Dit doen wij onder andere door in te zetten op cultuureducatie en -participatie en talentontwikkeling. Daarnaast vragen wij instellingen om aan deze doelgroep extra aandacht te besteden. Ook in de erfgoedsector is de jeugd een belangrijke doelgroep, met name ook omdat er vakmensen nodig zijn voor restauratie en onderhoud.

Vertellen van Drentse verhalen door combinatie van kunst, erfgoed en landschap

Drenthe heeft een rijke geschiedenis en zit boordevol verhalen. Er komen ook weer nieuwe verhalen bij. Deze verhalen zijn vaak gebonden aan een plek, gebouw, tijd of actueel thema en bieden een prachtige inspiratiebron. Wij willen erfgoed en landschap toegankelijk maken voor zoveel mogelijk mensen en zetten daarvoor kunst in als middel. Ons doel is ook om kunstenaars te interesseren om de bijzondere Drentse verhalen neer te zetten in kunstvormen als theater, fotografie, film, schilderijen en beelden. Hierbij is niet alleen aandacht voor het verleden, maar kunstenaars kunnen ook nieuwe verhalen en perspectieven toevoegen.

Door erfgoed en landschap te vervlechten met de kunsten worden meer mensen bereikt en doen we meer met het waardevolle cultuurlandschap van Drenthe. Denk hierbij aan het verhaal van de hunebedbouwers dat in het landschap zichtbaar is via de hunebedden en verder wordt verteld in het Hunebedcentrum en het verhaal van de Hondsrug, dat de ijstijden verbindt met prehistorie, cultuurhistorie, heden en toekomst. Of het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid dat op verschillende manieren wordt verteld, door het cultuurlandschap en de monumenten in Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen, door de bezoekerscentra en door een theatervoorstelling als Het Pauperparadijs. En dan is er ook nog het succesvolle Into Nature, waar (inter)nationale kunstenaars de relatie tussen cultuur en landschap centraal zetten. In Drenthe zien wij de verbinding tussen kunst, erfgoed en landschap als een gouden en beproefde combinatie. De komende periode blijven we hierop inzetten en bieden we ruimte voor instellingen en activiteiten die een bijdrage leveren aan de verhalen van Drenthe.

Samenwerken aan de groei van Drentse 'parels'

Het ondersteunen van de Drentse cultuursector kunnen wij niet alleen. Daarvoor zoeken we samenwerking met onze gemeenten, noordelijke partners en het Rijk. Ieder vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid. Samen willen we werken aan het doorontwikkelen van Drentse 'parels'. Dit zijn instellingen en/of activiteiten die uniek zijn, van groot belang zijn voor de Drentse infrastructuur en ook de potentie hebben om (inter)nationaal door te groeien. Denk hierbij aan het

Herinneringscentrum Kamp Westerbork, de Peergroup of Into Nature. Voor een duurzame toekomst van onze parels is het van belang dat er voldoende lokaal draagvlak is en dat het Rijk bijdraagt. In het hoofdstuk samenwerking gaan we hier verder op in.

Rollen en taken van de provincie

De provincie is op dit moment de grootste drager van cultuur in Drenthe. Dit komt omdat de bijdrage van het Rijk achterblijft en we geen grote steden hebben, zoals in de Randstad. De komende periode blijven we investeren in cultuur en we doen er hier en daar een schepje bovenop.

Onze inzet op cultureel gebied is tweeledig. Allereerst hebben we taken die wettelijk bepaald zijn of voortkomen uit bestuurlijke afspraken. Ten tweede hebben we de mogelijkheid tot het maken van eigen keuzes, dat noemen we autonome taken. Wettelijke taken hebben wij op het gebied van cultuureducatie, bibliotheken, het provinciaal historisch archief, monumentenzorg, cultuurhistorie, archeologie en het rapporteren, beschermen en uitdragen van de Koloniën van Weldadigheid. Bij autonome taken hebben we het over activiteiten op bovenlokale schaal, waarbij we aanvullend zijn op gemeenten en hun taken in het cultuurbeleid. Wij zien een rol voor onszelf weggelegd bij de thema's talentontwikkeling, cultuurparticipatie, musea, evenementen, festivals, podiumkunsten, beeldende kunsten, film, architectuur, publieksactiviteiten bij de archieven en streektaal.

De provincie neemt verschillende rollen op zich. We faciliteren, adviseren, initiëren, werken samen en lobbyen. We scheppen duidelijkheid met regels, kaders en afspraken. Denk hierbij aan de uitvoering van het beleid voor archeologie, cultuurhistorie, monumenten en archieven. We brengen partijen bij elkaar, bevorderen samenwerking en kennisuitwisseling en nemen deel aan netwerken. Wij nemen ook zelf het initiatief voor nieuwe cultuurprojecten, zoals een festival of een bijzondere locatietheatervoorstelling. Voor de concrete culturele invulling geven wij dan graag het stokje door aan de professionals. Richting het Rijk zetten we ons in voor meer regionale spreiding van landelijke middelen.

De uitvoering

Samenwerking

Beleidsdoel: met onze partners binnen en buiten de provincie werken we aan de versterking van de Drentse culturele basisinfrastructuur

Zonder samenwerking en ontmoeting is er geen cultuur. Voor de uitvoering van ons beleid is samenwerking dan ook een essentiële factor. Elkaar helpen, scherp houden, kennis en ervaring uitwisselen. In het proces van het maken van deze nota hebben we al ervaren dat de behoefte aan samen doen bij gemeenten, organisaties in het veld en ook in het Provinciehuis groot is. Met onze gezamenlijke energie komen we verder. Daarom zetten wij in de uitvoering dan ook extra in op het bevorderen van samenwerking en uitwisseling. Overigens niet alleen om onze eigen culturele agenda te ondersteunen, maar ook om vanuit cultuur en erfgoed andere belangrijke maatschappelijke doelen te bereiken.

In deze paragraaf geven wij een overzicht van de verschillende samenwerkingsvormen en -terreinen.

Samenwerking met andere beleidsvelden

We leggen logische verbindingen met andere beleidsterreinen. Cultuur is in zichzelf van waarde, maar kan ook werken als hulpbron voor andere beleidsdoelen, zoals de ruimtelijke of de sociale agenda. Denk bijvoorbeeld aan sociaal-culturele participatieprojecten in dorpshuizen of aan ruimtelijke ontwikkelingen waarbij rekening gehouden wordt met de cultuurhistorie van de plek.

Cultuur is, in samenhang met andere provinciale beleidsterreinen, van betekenis voor de brede welvaart in Drenthe en de kwaliteit van ons landschap. Daarom zoeken we nadrukkelijk de verbinding met andere beleidsterreinen.

- **Sociaal:** cultuur kan op inspirerende wijze bijdrage aan maatschappelijke opgaven. We zien veel raakvlakken met belangrijke thema's uit de sociale agenda, zoals naoberschap, bestaanszekerheid, gezondheid en inclusie en diversiteit. Samen werken we aan de inzet voor bibliotheken, cultuurparticipatie (Podium Platteland), diversiteit en inclusie en de toegankelijkheid van onze voorzieningen en dorpshuizen.
- **Recreatie en toerisme:** kwalitatieve culturele voorzieningen en spraakmakende evenementen halen met unieke Drentse verhalen bezoekers naar Drenthe. De verhalen dragen daarmee bij aan de zichtbaarheid, de identiteit en de aantrekkingskracht van de provincie. Samen werken we aan het versterken van het aanbod, het ontsluiten van de verhalen van Drenthe in samenwerking met Marketing Drenthe en de spreiding van bezoekers.
- **Ruimte:** Drenthe heeft een uniek cultuurlandschap dat we koesteren, maar dat ook altijd in beweging is. Met erfgoed als drager en inspiratiebron werken we aan grote gebiedsopgaven en transitie. Samen werken aan de ruimtelijke kwaliteit van onze leefomgeving met aandacht voor o.a. het nationale programma voor de inrichting van Nederland (NOVEX), Drents Programma Landelijk Gebied (DPLG), Groenblauwe dooradering (GBDA), de Koloniën van Weldadigheid en ruimtelijke ontwikkelingen bij culturele voorzieningen.
- **Economie en onderwijs:** er zijn veel mensen werkzaam in de culturele sector. Een aantrekkelijk cultuuraanbod draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat van de provincie. Samen werken we aan de versterking van het vestigingsklimaat door sterke culturele voorzieningen en opleidingsmogelijkheden voor culturele talenten en restauratie-ambachten.

- **Energie:** culturele organisaties zoals musea, theaters en bibliotheken maken gebruik van grote gebouwen, vaak ook nog met een monumentale status. Voor maatschappelijk vastgoed is de energietransitie een uitdaging. We werken samen aan het verduurzamen van het gebouwd erfgoed, met bijzondere aandacht voor de verduurzamingsopgave in de Koloniën van Weldadigheid.
- **Water, Bodem en Milieu:** in de Drentse ondergrond is veel van historische waarde te vinden, zoals archeologisch of aardkundig erfgoed. Rondom het water hebben we vele mooie waterwerken en sluizen die kwaliteit toevoegen aan het landschap. Samen werken we aan het zichtbaar maken van het archeologische en aardkundige erfgoed en behouden we belangrijke waterwerken en sluizen van cultuurhistorische waarde.
- **Landbouw en landelijk gebied:** de landbouw is een essentieel onderdeel van het cultuurlandschap van Drenthe en daarnaast inspiratiebron voor cultuurmakers. Denk hierbij aan de Bietencampagne van de Peergroup. Daarnaast zien we dat de komende jaren meer agrarische gebouwen vrij gaan komen. Samen werken we aan een invulling van deze vrijkomende agrarische bebouwing en aan het vertellen van verhalen uit de landbouwsector.
- **Natuur:** de prachtige natuur in Drenthe is een inspiratiebron voor cultuurmakers. Verschillende activiteiten zoals festivals, grote theatervoorstellingen en Into Nature vinden buiten op locatie plaats. In kwetsbare gebieden is dit niet meer mogelijk vanwege de huidige wet- en regelgeving. Samen werken we aan de informatievoorziening richting makers en denken we mee in mogelijke alternatieve locaties.
- **Verkeer en vervoer:** met de auto rijd je in Drenthe over provinciale wegen langs prachtige kunstwerken naar je bestemming, bijvoorbeeld een museum of een theater. Met het openbaar vervoer zijn veel culturele bestemmingen wat minder goed te bereiken. Samen werken we aan de bereikbaarheid van culturele voorzieningen en aan kunstwerken in de openbare ruimte.

Samenwerking met gemeenten

De komende periode blijven we inzetten op afstemming en samenwerking met gemeenten. We sluiten zoveel mogelijk aan op elkaars agenda's en bundelen op die manier energie, kennis en financiën. Samen ondersteunen we de Drentse culturele sector. We willen de komende periode gericht samenwerken met gemeenten en het beleid effectiever inrichten, passend bij elkaars verantwoordelijkheden. Daarbij benutten we de inzichten uit het rapport van Berenschot (2023). De gemeenten zijn van groot belang voor het ondersteunen van de lokale infrastructuur en lokale initiatieven. Dit kan een theater zijn, maar ook een bloemencorso of lokale bibliotheekvoorziening. Als provincie zijn we verantwoordelijk voor de instandhouding van de bovenlokale infrastructuur en bovenlokale initiatieven.

Naoberschapsfonds

De komende periode gaan we de samenwerking met gemeenten anders inrichten. We gaan gemeenten en lokale initiatieven niet meer individueel steunen, maar richten één Naoberschapsfonds voor lokale culturele initiatieven op. Wij sluiten aan bij wat gemeenten zelf van belang vinden. Zij hebben goed contact met de partijen in de omgeving en weten wat er speelt. Als de gemeente een culturele activiteit ondersteunt, kan vanuit het Naoberschapsfonds een laatste deel cofinanciering aangevraagd worden. Hiermee willen we gezamenlijk 1 miljoen euro in cultuur investeren, waarvan wij maximaal de helft voor onze rekening nemen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om een lokaal festival, een bloemencorso of een uitvoering van de plaatselijke toneelvereniging.

Culturele gemeente

Om de twee jaar wordt een Drentse gemeente de 'culturele gemeente van Drenthe'. Er wordt een bedrag aan de gemeente beschikbaar gesteld voor de uitwerking van een cultureel programma dat

vervolgens gematcht wordt. Met een spraakmakend cultureel programma wordt een impuls gegeven aan het cultuuraanbod in de gemeente. Na 2025 zijn alle Drentse gemeenten aan de beurt geweest. We zijn van plan om de Culturele Gemeente te continueren en een nieuwe ronde te starten. Geïnteresseerde gemeenten kunnen zich melden.

Spreiding en toegankelijkheid van bibliotheken

De toegankelijkheid van bibliotheken op het platteland vinden we van groot belang. Boven op de provinciale wettelijke taken ondersteunen wij ook de komende vier jaar de twaalf gemeenten met een extra budget, waardoor zoveel mogelijk bibliotheekvestigingen open kunnen blijven. Als tegenprestatie vragen we gemeenten om ook te blijven investeren in bibliotheken en hun subsidiebedrag per inwoner op te hogen richting het landelijk gemiddelde per inwoner (exclusief huisvesting).

Gezamenlijke thema's

Met de gemeenten gaan we in gesprek over de inzet op gezamenlijke thema's, zoals erfgoed, cultuureducatie, amateurkunst, verbinding tussen cultuur en het sociaal domein, het makersklimaat, de gevolgen van Fair Pay en de zorgplicht in de nieuwe Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen.

Samenwerking met het veld

Met onze partners in het veld werken we samen aan gezamenlijke doelen, zoals o.a. de laagdrempelige toegang tot kunst en cultuur, het zichtbaar maken van Drentse verhalen en het beschermen en uitdragen van de Koloniën van Weldadigheid. Hoe wij dat willen doen staat bij de verschillende beleidsthema's in deze nota vermeld. Daarnaast willen we de komende periode meer nadruk leggen op het versterken van het Drentse culturele netwerk en kennisdeling. Jaarlijks gaan we een netwerkbijeenkomst organiseren voor het veld. Daarnaast willen we op thema's verdiepingssessies organiseren in samenwerking met het veld. Wij denken hierbij aan thema's als Fair Pay, inclusie, fondsenwerving, erfgoedparticipatie in het kader van het Verdrag van Faro. Ook het bereiken en betrekken van jongeren bij cultuur is een verdiepingssessie waard. Zo'n sessie kan uiteraard niet zonder inbreng van de jeugd zelf.

Voor en door jongeren

Het betrekken van jongeren is niet voor niets een van de drie speerpunten voor de komende periode. De komende vier jaar werken we samen met het culturele veld en onze samenwerkingspartners aan een structuur om cultuur meer toegankelijk en aantrekkelijker te maken voor jongeren. We gaan onze culturele instellingen vragen van om jongeren actief te betrekken bij programmering, bijvoorbeeld in de vorm van een jongerenraad. De theaters hebben de afgelopen jaren hier al ervaring in opgedaan en ook op het gebied van bijvoorbeeld musea en festivals liggen hier kansen. Daarnaast hebben jongeren zelf aangegeven dat ze een beter beeld willen hebben van wat er allemaal te doen is op cultureel vlak. Hierbij werd gedacht aan een kunstkaart of een website om de zichtbaarheid en toegankelijkheid te vergroten. We vragen K&C om hier een rol in te pakken. Bovendien willen we jongeren faciliteren om op een laagdrempelige en experimentele manier kennis te laten maken de verschillende aspecten van cultuur. Dit kan in verschillende vormen, zoals via een kunstfestival, maakplaats of een proeverij. Hiervoor oormerken we budget binnen onze subsidieregeling voor incidentele projecten.

Regionale samenwerking

Cultuurregio We the North

We werken in de Cultuurregio We the North aan een cultuurprogramma met de drie noordelijke provincies en de gemeenten Groningen, Assen, Emmen en Leeuwarden. Samen werken we aan talentontwikkeling, experiment en versterken van culturele netwerken.

Cultuurregio Zwolle

De Cultuurregio Zwolle is de directe buur van We the North. De provincie Overijssel zit hierin samen met 21 gemeenten en diverse culturele organisaties. Wij willen de samenwerking met deze Cultuurregio versterken, vooral vanwege de mogelijkheden die deze regio biedt voor culturele talenten en ondernemers in het zuiden van onze provincie.

Samenwerking met het Rijk

Op meerdere beleidsterreinen vindt samenwerking plaats met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), rijksdiensten en de landelijke fondsen. Dit gaat o.a. om het UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid en de verschillende matchingsregelingen rondom cultuurparticipatie, cultuureducatie, monumentenzorg en verbreding en vernieuwing.

De bijdrage van OCW aan Drenthe blijft behoorlijk achter ten opzichte van andere provincies. Dit geldt ook voor andere beleidsterreinen, zoals is gebleken uit het rapport "Elke regio telt!" uit 2023 van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur.

Wij blijven inzetten op de lobby richting Den Haag met als doel meer regionale spreiding van de middelen. Dit doen wij zoveel mogelijk samen met onze noordelijke partners. Er is inmiddels meer aandacht voor regionale spreiding bij OCW, maar wij willen dit terugzien in concrete resultaten voor Drenthe. Wij zullen hier op blijven inzetten ook richting de vernieuwing van het landelijke cultuurbestel vanaf 2029.

Middelen voor samenwerking	2025	2026	2027	2028
Culturele gemeente (eens per twee jaar)	0	90.000	0	90.000
Naoberschapsfonds gemeenten	500.000	500.000	500.000	500.000
Toegankelijkheid en spreiding openbare bibliotheken	1.313.733	1.364.969	1.425.027	1.493.429
We the North	100.000	100.000	100.000	100.000
	1.913.733	2.054.969	2.025.027	2.183.429

Cultuureducatie

Beleidsdoel: alle kinderen van 0-18 jaar krijgen gelijke kansen op culturele ontwikkeling.

Cultuur is onmisbaar voor de vorming van jonge mensen. Cultuureducatie laat jongeren kennismaken met kunst, cultuur en erfgoed (materieel en immaterieel erfgoed). Daarnaast brengt cultuureducatie jongeren in aanraking met esthetiek en ethiek en leert ze gevoelens uit te drukken en betekenis te geven. Cultuureducatie draagt dus bij aan kennisoverdracht, persoonlijke ontwikkeling en deelname aan de samenleving. Cultuureducatie stelt jonge mensen in staat om hun talenten te ontdekken en ontplooien; zo ontwikkelen ze zich als mens. Daarom is een cultuurrijke leer- en leefomgeving belangrijk. Als provincie trekken we hierin samen op met scholen, culturele instellingen en andere overheden. Het Rijk heeft aangekondigd toe te werken naar een Landelijk Akkoord Cultuurbeoefening in 2029. Daarin staan nieuwe afspraken over de taakverdeling tussen Rijk, gemeenten, provincies, onderwijs en culturele instellingen. Wij volgen deze ontwikkelingen.

Dit blijven we doen:

- Kunst en Cultuur (K&C) krijgt ook deze periode de opdracht om het cultuuronderwijs op alle Drentse scholen te verbeteren en structureel te verankeren in het curriculum. K&C doet dit door het geven van advies, informatiedeling, netwerken, bemiddeling en deskundigheidsbevordering voor zowel primair als voortgezet onderwijs. Scholen en het culturele veld zijn de belangrijkste uitvoerders van het cultuuronderwijs. De gemeentelijke kunstencentra en het provinciale ondersteuningsinstituut Kunst & Cultuur (K&C) spelen een sleutelrol bij de organisatie van vraag en aanbod. K&C en de kunstencentra ICO en Cultuurklik zijn bestuurlijk gefuseerd tot stichting Cultuurzaam.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- We willen samen met gemeenten de mogelijkheden voor Drenthe benutten die het 'Rijksprogramma school en omgeving 2023-2025' in het basis- en voortgezet onderwijs biedt. Doel is scholen helpen een beter cultuuraanbod in en rond de school mogelijk te maken samen met bibliotheken, kinderopvang en sport- en cultuurorganisaties. Dit aanbod moet passen bij de lokale behoefte, zodat leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen, ongeacht hun thuissituatie of omgeving.
- Sinds 2013 loopt het landelijke programma 'Cultuureducatie met Kwaliteit' om cultuureducatie stevig te verankeren in het onderwijs. Voor de uitvoering van het programma Cultuureducatie met Kwaliteit in onze provincie werkt K&C samen met de lokale kunstencentra in de stichting Compenta. Bijna alle scholen in het Drentse basisonderwijs (94%) maken hier gebruik van. In de loop der jaren is het programma uitgebreid naar Integrale Kind Centra, vmbo/Praktijkonderwijs en mbo. Het Rijk stelt nu voor om in de vierde periode 2025-2028 de bijdrage te verhogen naar € 0,85 cent per inwoner, op voorwaarde dat provincies en grote gemeenten ditzelfde bedrag bijleggen. Dit noemen we 'matchen' en dat gaan wij doen in dit geval.

Middelen voor cultuureducatie	2025	2026	2027	2028
Cultuureducatie met kwaliteit	427.000	427.000	427.000	427.000
Kunst en Cultuur Drenthe	1.518.517	1.577.739	1.647.159	1.726.223
	1.945.517	2.004.739	2.074.159	2.153.223

Ervaring uit de praktijk

‘Belangrijk dat je je gevoelens kunt uiten.’

Alma de Lange is 1^e graads docent Beeldende Vorming op Stad en Esch in Meppel

‘Mijn leerlingen maken in de lessen creatieve werkstukken. Wat ze dan vooral doen is: verbeelden. Maar ze leren allereerst goed kijken. Wat zie ik, wat doet het met mij en wat vind ik ervan? Zo leren ze nadenken en hun eigen beeld vormen. In deze wereld, waarin zoveel gebeurt, is het belangrijk dat je je gevoelens kunt uiten. En door je te verdiepen in kunst, kun je ook anders naar de wereld leren kijken. Dat is ook wat kunstenaars doen, daar kun je wat van leren. Kunst kan helpen om een ander te bereiken en kunst verbindt ook.

Verder leer ik ze ook creatief denken, ze moeten zelf oplossingen bedenken. Bij elke opdracht komen ook technische vaardigheden aan bod, zoals meten, zagen, schuren, verven etc. Soms laat ik leerlingen ook nog iets ruimtelijks maken. Dan bedenken ze bijvoorbeeld een constructie waar het werk op kan staan. Ik geef leerlingen soms opdrachten waarin ze samen moeten werken, want samen doen verbindt. En dan kunnen ze ook samen trots zijn als het af is.

Soms denkt een leerling bij een opdracht: ‘Ik kan het niet.’ Dan is het zo mooi dat je ze kunt laten ervaren dat ze wel iets kunnen. Want het gaat ook om je inzetten, iets leren maken, ook wanneer je denkt dat je het niet kunt. Ik begeleid, geef vertrouwen, stap voor stap. En als ze dan staan te glunderen, blij zijn met wat ze gemaakt hebben...dan zijn dat de geluismomenten, de krenten in de pap.’

Cultuurparticipatie

Beleidsdoel: iedere inwoner van Drenthe kan cultuur meemaken

Cultuurparticipatie betekent: meedoen. Zingen, dansen, muziek maken, toneelspelen of schilderen. Cultuur is overal en voor iedereen. Het gaat behalve om 'kunde' voor een belangrijk deel ook om plezier, het uiten van je emoties en dat delen met anderen. Cultuur houdt de samenleving bij elkaar doordat mensen samen iets ondernemen en met elkaar delen. Cultuurparticipatie heeft dus maatschappelijke impact.

Deelname aan cultuur vindt van oudsher in onze provincie grotendeels plaats in georganiseerd verband. Denk hierbij aan de vele harmonie- en symfonieorkesten, koren, fanfares, toneelverenigingen, dansscholen, historische verenigingen en schilder- en beeldhouwclubs die de provincie kent. Daarbij is de ene club gericht op meedoen en plezier hebben, terwijl het andere gezelschap streeft naar het bereiken van het hoogste artistieke niveau.

Door en na de coronacrisis is het amateurkunstterrein in ander weer terecht gekomen. Zo krijgen sommige verenigingen te maken met stijgende lasten of ze hebben moeite met het vinden van vrijwilligers. Daarnaast zien we dat amateurkunst ook in informele groepen plaats vindt: samen muziek maken op een zolderkamer bijvoorbeeld. Kortom: het amateurkunstveld is in beweging. Dat vraagt om een andere vorm van ondersteuning, in samenwerking met de gemeenten.

Dit blijven we doen:

- Gemeenten ondersteunen vooral het verenigingsleven en het aanbod in de eigen gemeente. Wij stimuleren aanvulling van dit aanbod, om zo te zorgen voor een goede spreiding. Ook stimuleren wij vernieuwing van het culturele aanbod dat nieuwe en brede doelgroepen weet aan te spreken. Daarvoor hebben wij al diverse grotere evenementen en projecten in het leven geroepen, zoals de Culturele Gemeente, Oktobermaand en de week van de Amateurkunst.
- Wij geven een jaarlijkse subsidie aan amateurkoren, ensembles en orkesten die op provinciale schaal een podium bieden aan amateurtalenten van diverse leeftijden. De gezelschappen die hiervoor in aanmerking komen zijn: het Veenkoloniaal Symfonie Orkest, het Drents Jeugdorkest, het Drents Senioren Orkest, het Drents Symfonie Orkest, Haydn Jeugd Strijkorkest, Viva La Musica en Vocalin.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- Samen met gemeenten kijken wij hoe we, in aansluiting op extra rijksmiddelen voor amateurkunst, de amateurkunstsector in Drenthe kunnen verstevigen.
- We trekken samen op met de Sociale Agenda. Samen willen we de regeling Podium Platteland intensiveren. Met dit programma ondersteunen we nieuwe initiatieven gericht op cultuurparticipatie van bijzondere kwaliteit in wijken en dorpen. Cultuurmakers werken samen met maatschappelijke organisaties, geïnspireerd door de locatie en maatschappelijke opgaven op of rond die plek. De ervaring leert dat deze aanpak veel doet voor de leefbaarheid van dorpen, buurten en wijken. Het zorgt voor meer onderling contact, het creëren van een gevoel van eigenwaarde en het overbruggen van maatschappelijke tegenstellingen.
- We zetten extra in op Culturele Mobiliteit. Zo zijn we in gesprek met het Noordelijk Archeologisch Depot (NAD) Nuis en Into Nature om deze bestemmingen toe te voegen.

Middelen voor cultuurparticipatie	2025	2026	2027	2028
Culturele Mobiliteit	150.000	155.850	162.707	170.517
Drents Jeugdorkest	21.263	22.092	23.064	24.171
Drents Senioren Orkest	3.524	3.661	3.822	4.006
Drents Symfonie Orkest	2.937	3.051	3.186	3.339
Haydn Jeugdstrijkorkest	5.874	6.103	6.371	6.677
Oktober kindermaand	52.861	54.923	57.340	60.092
Podium Platteland	150.000	150.000	150.000	150.000
Symfonica in D	11.746	12.204	12.741	13.353
Veenkoloniaal Symfonie Orkest	11.746	12.204	12.741	13.353
Viva la Musica	8.222	8.543	8.919	9.347
Vocalin	5.168	5.369	5.605	5.874
	423.340	434.001	446.497	460.728

Ervaring uit de praktijk

‘Cultuur hoort thuis in het rijtje school, sport, werk!’

Jayden en Liselot zitten in de Jongeren Advies Raad. Vanuit die rol waren ze aanwezig bij de meedenkessies van het culturele veld over de nieuwe Cultuurnota.

‘Wij merken dat er veel belang gehecht wordt aan het betrekken van de jeugd bij cultuur. Dat is fijn en er is ook alle reden toe. Maar alles wat je vóór jongeren doet, moet je ook mét jongeren doen. Want als je leuke dingen bedenkt voor jongeren, loop je het risico dat je de plank mislaat en dat is zonde. Je moet voorkomen dat je geld in sloot gooit,’ zegt Liselot.

Jayden voegt daaraan toe: ‘Cultuur hoort thuis in het rijtje school, sport, werk! Cultuur is een manier om je te uiten.’ Liselot: ‘Sommige jongeren gaan er helemaal in op, die zijn er dag en nacht mee bezig. Anderen zijn zo nu en dan actief met cultuur. Cultuur heeft een sociale functie, het kan je een sociale omgeving opleveren en het helpt je bij je persoonlijke ontwikkeling.’

Jayden: ‘Het idee van broedplaatsen of maakplaatsen, waar je als jongere naar toe kunt gaan en in aanraking kunt komen met verschillende vormen van cultuur, dat spreekt mij wel aan.’

Talentontwikkeling

Beleidsdoel: er zijn voldoende culturele ontwikkelkansen voor talenten in Drenthe.

Talenten zijn de krenten in de pap van de Drentse cultuur. We hebben talenten van alle leeftijden, maar jongeren krijgen onze speciale aandacht. Juist zij durven van de gebaande paden af te wijken en culturele disciplines met elkaar te verbinden. Zo brengen ze de cultuur in Drenthe naar een ander level.

Talentontwikkeling kent vier fases: kennismaken (1), ontwikkelen (2), bekwamen (3) en excelleren (4). De eerste fase faciliteren we met cultuureducatie, de overige drie zijn stadia in talentontwikkeling. Je kunt het zien als een piramide, waarbij kennismaken de brede basis vormt. Daarboven stapelen de fasen 2, 3 en 4 zich op. Deze drie fasen staan in deze paragraaf centraal.

Wij willen met onze partners in de culturele infrastructuur, de gemeenten en rijksoverheid, bouwen aan het fundament van de talentontwikkeling-piramide om ook jongeren en talenten op plekken waar momenteel minder voorzieningen zijn, toch voldoende culturele ontwikkelkansen te bieden.

Dit blijven we doen:

- We zetten de subsidie Talentontwikkeling voort, om Drents cultuurtalent te helpen samen met een professional een publieksproduct te maken, of culturele organisaties te faciliteren een talentprogramma te ontwikkelen. We verkennen de mogelijkheid van samenwerking met het Cultuurfonds. (fase 2).
- We ondersteunen evenementen, podia en festivals in Drenthe waar jongeren hun talenten en vaardigheden ontdekken, ontwikkelen en benutten. Het gaat hierbij om de talentevenementen Kunstbende Drenthe (13-18 jaar), Welcome to the Playground (tot 25 jaar), Popsport Drenthe (14-21 jaar) en Drents Peil XL (jonge bands en singer-songwriters) en talentpodia op diverse festivals en jeugdtheaterfestivals zoals Art of Wonder. (fase 2/3).
- We werken samen met gemeenten om de Drentse theaters te stimuleren beginnende makers te programmeren. (fase 2/3).
- We werken samen met (grotere) gemeenten en Drentse theaters aan creatieve broedplaatsen in Drenthe waar beginnende makers kunnen experimenteren met verschillende kunstvormen en professionele begeleiding krijgen. Het gaat om The Bake Shop, Poplab Drenthe en Festival der Aa. (fase 3).
- Wij blijven investeren in We the North om talentontwikkeling, experiment en culturele netwerken te versterken en daarmee ons culturele ecosysteem. Zo bieden we jaarlijks een aantal Drentse culturele toptalenten de mogelijkheid om zich op artistiek en zakelijk vlak te ontwikkelen, in samenwerking met gezelschappen, podia en festivals. De verantwoordelijkheid voor deze talenttrajecten dragen we samen met de rijksoverheid, gemeenten en provincies, makers en andere professionals. (fase 4).
- We zetten het beleid voor popcultuur voort. Jonge bands, singer-songwriters, hip-hop en urban artiesten worden professioneel begeleid bij een volgende stap in hun muzikale carrière.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- We verruimen de subsidiemogelijkheid voor Talentontwikkeling voor bewezen talent (fase 3). Dit biedt beginnende instellingen en organisaties van talentvolle jonge cultuurmakers de mogelijkheid om een subsidie aan te vragen om te kunnen experimenteren en 'vlieguren' te maken om een eigen signatuur te ontwikkelen. Doel is het stimuleren van ontwikkeling en groei in oeuvre, cultureel ondernemerschap en het vergroten van zichtbaarheid.

- Wij vragen K&C in de komende periode onderzoek te doen naar ontbrekende schakels in de Drentse ketenstructuur, zoals de connectie tussen culturele vakopleidingen, broedplaatsen en de creatieve industrie.
- We verkennen of er in Drenthe behoefte is aan mbo-opleidingen Podium- en Evenemententechniek en AV-productie. Hiervoor zijn landelijk goede arbeidskansen en we kunnen in Drenthe verbindingen aangaan met podia, broedplaatsen of culturele instellingen.
- Met gemeenten gaan wij in gesprek over het realiseren van culturele broedplaatsen (i.s.m. de sociale agenda).
- We intensiveren de samenwerking met de Cultuurregio Zwolle om via deze route de mogelijkheden voor talentvolle cultuurmakers in Zuid-Drenthe te vergroten (HBO opleidingsmogelijkheden en grotere podia).

Middelen voor talentontwikkeling	2025	2026	2027	2028
Drents Peil XL (The bake shop)	13.047	13.556	14.153	14.832
Kunstbende (ICO)	23.621	24.542	25.622	26.852
Poplab (K&C)	46.988	48.820	50.968	53.415
Poppunt	70.482	73.231	76.453	80.123
Popronde (Popwaarts)	7.047	7.322	7.644	8.011
Subsidieregeling talentontwikkeling	119.000	119.000	119.000	119.000
TT-festival	23.494	24.411	25.485	26.708
Welcome to the playground (ICO)	5.874	6.103	6.371	6.677
	309.554	316.985	325.697	335.618

Ervaring uit de praktijk

‘Station Noord was voor mij een versneller.’

Maarten Smit, regisseur en artistiek leider van Wabi Sabi Theater, volgde vanaf 2018 een talentontwikkelingstraject bij Station Noord. Station Noord wordt ondersteund door noordelijke overheden via We the North.

Maarten vertelt: ‘Station Noord leverde mij de ruimte en het netwerk op, waardoor ik mijn multi disciplinaire stijl kon onderzoeken en ook leerde ik hoe ik daarvoor de middelen en de plek kon vinden. Ik leerde van ervaren theatergezelschappen zoals het Houten Huis, Tryater en Peergroup. Hun begeleiding leverde me niet alleen een schat aan kennis op, maar ook weer belangrijke ingangen bij organisaties. Station Noord was voor mij een versneller.’

Maarten heeft inmiddels zijn unieke vorm gevonden en al een paar succesvolle producties in de wereld gezet. ‘Ik maak theaterproducties die uitgevoerd worden op locatie of in het theater. Dansers en muzikanten vertellen het verhaal. De beeldende stijl maakt thema’s toegankelijk voor een groot publiek. We spelen niet alleen in het theater, maar ook op scholen en voor studenten en beleidsmakers om zo de maatschappelijke impact te vergroten.’

Terugblikkend is Maarten blij met de kans die hij kreeg via Station Noord. ‘Het traject leverde me drie jaar lang intensieve begeleiding op, waar ik nog steeds dankbaar voor ben. We denken er nu over om ons definitief in Drenthe te vestigen.’

Bibliotheken

Beleidsdoel: de bibliotheken zijn toegankelijk voor alle Drentse inwoners en dragen bij aan belangrijke maatschappelijke opgaven.

Bibliotheken hebben een belangrijke maatschappelijke functie: ze spelen een rol bij leefbaarheid en ontmoeting, bestrijden van laaggeletterdheid, digitaal zelfredzame ouderen, mediawijsheid van jongeren, vergroten kansen op de arbeidsmarkt en integratie van nieuwkomers. Al hun activiteiten zijn erop gericht dat iedereen kan meedoen.

Biblionet Drenthe is de provinciale ondersteuningsinstelling (POI) voor het bibliotheekwerk in Drenthe. De kerntaken zijn opgenomen in de bibliotheekwet (Wsob). Als netwerkorganisatie versterkt Biblionet het culturele, sociale en maatschappelijke veld in Drenthe. Biblionet draagt bij aan een sterk en sociaal Drenthe, door met lokale bibliotheken te werken aan innovatie, ondersteuning en netwerkontwikkeling. Samen kunnen zij het verschil maken.

Vanuit een breed scala aan maatschappelijke opgaven werkt Biblionet Drenthe met de provincie, gemeenten, bibliotheken en Drentse organisaties samen. In 2026 volgt een wetswijziging (Wsob) en een nieuw convenant, waarin taken en rollen van drie overheidslagen en alle betrokken partners in de bibliotheekwereld opnieuw worden vastgelegd. Hierdoor ontstaan nieuwe financiële en wettelijke kaders, met specifieke uitkeringen voor bibliotheken en een wettelijke zorgplicht voor provincies en gemeenten. Dat vraagt om nieuw beleid van de provincie.

De taken van Biblionet Drenthe bestaan uit:

- Distributie van fysieke werken door middel van het interbibliothecaire leenverkeer binnen de provincie Drenthe en tussen de provincies.
- Afstemming van de collecties op lokaal, regionaal en landelijk niveau in het kader van het landelijke collectieplan. Doel is beschikbaarheid, kwaliteit en efficiëntie.
- Aanjagen van innovatie om lezen, leren, digitaal blijven en ontwikkelen te stimuleren.
- Toegankelijkheid voor alle inwoners tot een bibliotheekvoorziening (binnen redelijke afstand), als gedeelde verantwoordelijkheid van de provincie met Rijk en gemeenten.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- De POI Biblionet Drenthe levert een wezenlijke bijdrage aan het streven naar brede welvaart voor Drenthe en de Drenten. Naast economische en materiele welvaart zetten zij namelijk in op thema's als gezondheid, onderwijs, kwaliteit van de leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontwikkeling en veiligheid. Biblionet ondersteunt bibliotheken bij het organiseren en programmeren van maatschappelijke en culturele activiteiten. Dit doen zij met onze samenwerkingspartners in de provincie. Hiervoor zoeken wij nadrukkelijk de verbinding met thema's uit de Sociale Agenda (o.a. laaggeletterdheid en gelijke kansen) en de Drentse onderwijsagenda.
- De Drentse Innovatie Agenda (DIA) willen we behouden voor de Drentse bibliotheken onder regie van Biblionet Drenthe. Met deze agenda geven de bibliotheken gezamenlijk een extra impuls aan de (maatschappelijke) opgaves in heel Drenthe. Deze opgaves zijn complex en vragen om meer integraliteit en verbinding. Hiervoor is een andere manier van inrichting en financiering van de DIA wenselijk. We zien hierbij een logische verbinding met de Sociale Agenda. Hierdoor vergroten we ook de betrokkenheid van de Drentse gemeenten. Hierover gaan we met elkaar in gesprek.

Middelen voor bibliotheken	2025	2026	2027	2028
Biblionet Drenthe	2.781.882	2.890.376	3.017.552	3.162.395
Bijdrage provincie Groningen WSF-taken	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
	2.667.882	2.776.376	2.903.552	3.048.395

Musea

Beleidsdoel: de Drentse musea vertellen bijzondere Drentse verhalen via hun Drentse (kunst)collecties en presentaties en trekken daarmee (inter)nationale bezoekers en geven vrijwilliger een plek.

Onze provincie telt op dit moment 53 verschillende musea, variërend in formaat en onderwerp. Deze grote en kleine musea zijn gezamenlijk van groot belang voor Drenthe. In de eerste plaats omdat zij de Drentse cultuur en historie zichtbaar maken, unieke tentoonstellingen creëren en collecties beleefbaar maken. Daarnaast hebben zij ook een belangrijke toeristische en economische functie. En ten slotte hebben de musea altijd ook een bijzondere sociale functie door de inzet van vele vrijwilligers en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Als provincie kunnen wij niet alle musea individueel ondersteunen. In ons beleid beperken wij ons tot het Drents Museum en de musea van provinciaal belang. Omdat het in stand houden van de musea van provinciaal belang een grote inzet vraagt en het budget beperkt is, kiezen we ervoor om de lijn uit de vorige periode voort te zetten. Dit betekent dat het aantal in deze periode niet verder wordt uitgebreid. Daarnaast ondersteunen wij het Platform Drentse Musea, die de kleine musea bijstaat met informatie, kennis en expertise.

Drents Museum

Het Drents Museum heeft in de provincie, nationaal en internationaal een positie veroverd. Het beheert de collectie van Drenthe, met daarin stukken uit de Drentse geschiedenis en archeologie naast een sprankelende verzameling kunst 1885-1935 en hedendaags realisme. Met spraakmakende tentoonstellingen, prikkelende lezingen, workshops en andere activiteiten trekt het museum een breed publiek van binnen en buiten de provincie. Het Drents Museum is het visitekaartje van Drenthe.

Dit blijven we doen:

- Het Drents Museum heeft ook in de nieuwe periode een unieke positie in ons museumbestel. Wij zijn nauw bij de ontwikkeling van het museum betrokken omdat de collectie en gebouwen eigendom van de provincie zijn. Het Drents Museum ontvangt de komende periode weer een structurele subsidie.
- Wij hebben het Drents Museum, net als in de voorgaande periode, voorgedragen om aanspraak te maken op financiering van het Rijk vanuit de landelijke basisinfrastructuur.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- De nieuwe collectiepresentatie 'Labyrinthia' over de Drentse geschiedenis is geopend. Ambitie is om hiermee door te groeien naar 200.000 bezoekers per jaar. Met deze vernieuwing heeft het museum twee sterke pijlers: spraakmakende internationale tentoonstellingen en een unieke vaste collectiepresentatie met Drentse topstukken in combinatie met de ontwikkeling van de portal van Drenthe.
- Het Drents Museum heeft binnen het Drentse museumbestel een belangrijke rol. Hierbij hoort het delen van kennis en het ondersteunen van kleine musea, ook met behulp van de regioconservator.

Musea van provinciaal belang

Naast het Drents Museum is er een aantal andere musea die wij structureel ondersteunen, vanwege het aanbod en/of de collectie met een landelijke en vaak ook internationale uitstraling. Hierbij wordt ook gekeken naar een evenredige spreiding over de provincie. Een museum is voor ons van provinciaal belang als het voldoet aan de volgende criteria:

- **Drentse geschiedenis en kunstgeschiedenis:** het museum vertelt een belangrijk onderdeel van de Drentse geschiedenis en/of heeft een collectie van (kunst)historisch belang voor Drenthe;
- **Aanbod:** het museum heeft een spraakmakend aanbod voor een (inter)nationaal publiek;
- **Educatie:** het museum is van belang voor provincie brede cultuureducatie;
- **Registratie:** het museum is landelijk erkend en geregistreerd;
- **Staf:** het museum heeft een staf, toegerust op het presenteren, opbouwen en beheren van de collectie;
- **Toegankelijkheid:** het museum is optimaal toegankelijk voor het publiek (voorzieningen en openingstijden);
- **Economie:** het museum heeft een aantoonbare toeristische en daarmee economische functie.

In de periode 2025-2028 blijven wij de volgende musea van provinciaal belang ondersteunen

- **Herinneringscentrum Kamp Westerbork in Hooghalen** belangrijk vanwege 'de unieke historische plek', het onderwerp Tweede Wereldoorlog, de omvangrijke bewoongeschiedenis van het kamp, de positie in de Canon van Nederland, het Europees Erfgoedlabel en de landelijke betrokkenheid van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- **Nationaal Gevangenis­museum in Veenhuizen** belangrijk vanwege de geschiedenis van de Kolonie van Weldadigheid Veenhuizen, de UNESCO Werelderfgoedstatus, het Europees Erfgoedlabel en de landelijke betrokkenheid van het Ministerie van Justitie en Veiligheid bij de nationale gevangenis­geschiedenis.
- **Hunebedcentrum in Borger** belangrijk vanwege de onderwerpen archeologie, prehistorie en hunebedden, de positie in de Canon van Nederland, de betrokkenheid bij UNESCO Global Geopark De Hondsrug en de ambitie om zich tot archeologisch kennis­centrum te ontwikkelen.
- **Museum De Proefkolonie in Frederiksoord** belangrijk vanwege het verhaal van de Kolonie van Weldadigheid Frederiksoord, de UNESCO Werelderfgoedstatus en het Europees Erfgoedlabel. Het museum is eind 2019 geopend en moet zich de komende jaren gaan bewijzen. De komende periode willen wij gebruiken voor verdere ontwikkeling van De Proefkolonie.
- **Drents Museum De Buitenplaats in Eelde** (in gewijzigde vorm) belangrijk vanwege de focus op organische en florale kunst, het ensemble van het museum­paviljoen, de museum­tuin en het 17de -eeuwse Nijsinghuis en de combinatie van beeldende kunst, literatuur en podiumkunsten. De Buitenplaats is onderdeel geworden van het Drents Museum met een aparte programmering en stichting. Voor de periode 2024-2028 krijgt het museum de tijd om zich in deze vorm verder te ontwikkelen. Vanaf 2029 bekijken we opnieuw welke plek het museum inneemt.

Naast de bovenstaande musea van provinciaal belang is er nog een in ontwikkeling. Dit gaat om het Veenpark.

- **Veenpark in Barger-Compascuum** belangrijk vanwege het verhaal van het veen en de geschiedenis van de Drentse veenkoloniën. Het Veenpark heeft in de periode 2021-2024 stappen gezet richting museum van provinciaal belang. We hebben afspraken gemaakt met het Veenpark over de ontwikkeling van de museale organisatie op basis van de Code Cultural Governance en het verkrijgen van de status van geregistreerd museum. Op het moment dat er aan alle voorwaarden is voldaan, gaan we beoordelen of het museum toetreedt tot de musea van provinciaal belang.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

Alle musea van provinciaal belang zijn bezig met doorontwikkeling richting de toekomst. Dit gaat om grote verbouwingen en vernieuwingslagen. Een aantal van deze musea heeft een meer dan provinciale of zelfs nationale betekenis. Voor deze Drentse parels willen wij ons extra inzetten. We onderzoeken hoe wij de musea van provinciaal belang verder kunnen ondersteunen bij hun ambities. Dat willen wij doen in samenwerking met de Drentse gemeenten en het Rijk.

Kleine Drentse musea

De provincie kent nog zo'n vijftig kleine musea naast de hierboven genoemde grotere musea. Ook deze musea zijn belangrijk voor Drenthe. Wij blijven daarom het Platform Drentse Musea subsidiëren, zodat de kleine musea de ondersteuning kunnen krijgen die zij nodig hebben. We gaan met het Platform in gesprek over de ontwikkeling van de organisatie en over de thema's waarbij het Platform ondersteuning biedt. We denken hier bijvoorbeeld aan de uitwerking van het Verdrag van Faro, waarbij de mensen meer centraal komen te staan. Erfgoedgemeenschappen kunnen zich inzetten voor betekenisgeving, duiding en behoud van de collecties van de Drentse musea.

Middelen voor musea	2025	2026	2027	2028
Drents Museum	5.673.547	5.894.815	6.154.187	6.449.588
Herinneringscentrum Kamp Westerbork	154.217	160.232	167.282	175.311
Hunebedcentrum Borger	154.217	160.232	167.282	175.311
Drents Museum de Buitenplaats	154.217	160.232	167.282	175.311
Museum de Proefkolonie	154.217	160.232	167.282	175.311
Nationaal Gevangenis­museum Veenhuizen	154.217	160.232	167.282	175.311
Platform Drentse musea	132.470	137.636	143.692	150.589
Veenpark	154.217	160.232	167.282	175.311
	6.731.320	6.993.841	7.301.570	7.652.045

Kunsten

Kunst verwondert, kan je blik verruimen, het onderlinge gesprek stimuleren en een belangrijke rol hebben in persoonlijke ontwikkeling. Kunst verbindt mensen, vertelt Drentse verhalen, reflecteert op maatschappelijke ontwikkelingen, creëert schoonheid, stimuleert economische ontwikkeling en zorgt voor aantrekkingskracht van stad en platteland. De komende jaren blijven wij de waarde van kunst koesteren en zetten wij ons in voor een bloeiende en eigenzinnige culturele sector en dito programmering voor een breed publiek.

Drenthe heeft zich de afgelopen jaren in cultureel opzicht een grote sprong gemaakt. Grote locatietheaterproducties, kwalitatief uitstekende producties op het gebied van klassieke muziek en beeldende kunst op bijzondere locaties in het landschap, kregen veelvuldig (inter)nationale aandacht. Steeds meer kunstenaars en gezelschappen weten de provincie te vinden en laten zich inspireren door de Drentse verhalen, Drentse thema's en het landschap. Dat hebben ook de cultuurtoeristen van buiten de provincie ontdekt. Zij komen in steeds grotere getale naar onze culturele evenementen. Kunst, landschap en erfgoed zijn in Drenthe onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Binnen de kunsten zien we in Drenthe dat taal en literatuur nog ondervertegenwoordigd zijn. Tegelijkertijd zien we dat kunstvormen als literatuur, poëzie en spoken word, maar ook de basisvaardigheden lezen en schrijven, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een open en creatieve maatschappij waarin iedereen mee kan doen. Vanuit onze regeling voor incidentele projecten hebben we mogelijkheden voor activiteiten rondom taal en literatuur. Hiermee willen wij een basis neerzetten voor taal en literatuur in Drenthe, ook richting de volgende cultuurnotaperiode.

Podiumkunsten

Beleidsdoel: er is een breed aanbod op het gebied van de podiumkunsten met aandacht voor spreiding over de provincie.

Wij willen het succes van onze huidige instellingen bestendigen en verder uitbouwen. Door het toevoegen van een aantal nieuwe initiatieven willen wij zorgen voor een verbreding van het aanbod en een betere spreiding over de provincie. Jeugdtheater en locatietheater met bijzondere Drentse thema's hebben onverminderd onze speciale aandacht. Wij stimuleren onderlinge samenwerking tussen de instellingen.

Dit blijven we doen:

- Peergroup, Garage TDI, Loods 13, Het Houten Huis en het NNO hebben zich de afgelopen jaren wederom bewezen met succesvolle programmeringen voor een breed publiek. Ook de komende periode ontvangen zij jaarlijks steun.
- Het Podium Hoogeveen en Klassiek in 't Veen blijven we de komende periode ondersteunen.
- De podiumkunsten in Drenthe in de volle breedte ondersteunen. Denk hierbij aan theater, muziek, dans en kleinkunst.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- Wij breiden de steun aan een aantal van onze instellingen uit om hun doorgroei naar landelijke fondsen (Landelijke Basisinfrastructuur, Fonds Podiumkunsten en Fonds Cultuurparticipatie) extra te stimuleren.
- Wij steunen de groeiende instellingen voor jeugd- en jongerentheater. Hiermee willen wij bijdragen aan talentontwikkeling en een versterking van cultuurparticipatie door jongeren. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de regio's Zuidoost en Zuidwest.
- Wij creëren ruimte om nieuwe initiatieven te ondersteunen die zich de afgelopen periode hebben bewezen met een aanvullend en vernieuwend aanbod.

- Extra aandacht komt er voor een aantal initiatieven op het gebied van klassieke muziek.
- We onderzoeken de mogelijkheid om een aantal van onze instellingen gezamenlijk te huisvesten in Assen. Hiermee stimuleren we een intensievere samenwerking en het kan een goed bereikbare, bruisende productieplaats in Drenthe opleveren.

Middelen voor podiumkunsten	2025	2026	2027	2028
Garage TDI	207.952	216.062	225.569	236.396
Het houten huis	29.367	30.512	31.855	33.384
Klassiek in 't Veen	10.572	10.985	11.468	12.018
Loods 13	103.102	107.123	111.836	117.204
Noord Nederlands Orkest	58.735	61.026	63.711	66.769
PeerGroup	230.572	239.564	250.105	262.110
Programmering Podium Hoogeveen	41.114	42.718	44.597	46.738
	681.414	707.989	739.141	774.620

Beeldende kunst

Beleidsdoel: het aanbod van beeldende kunst heeft een provinciale en (inter)nationale uitstraling met bijzondere aandacht voor kunst op het snijvlak van cultuur en landschap.

De afgelopen jaren heeft Drenthe successen geboekt met de beeldende kunstmanifestatie Into Nature. Tijdens deze manifestatie wordt de relatie tussen cultuur en landschap zowel gevierd als bevraagd. Maatschappelijke thema's als klimaatverandering, de inrichting van het landschap, de positie van de boer, biodiversiteit en de rol van techniek zijn hierbij regelmatig onderwerp van onderzoek. Deze vraagstukken, gezien door de ogen van (inter)nationale ontwerpers en kunstenaars, leveren de bezoekers en inwoners onvermoede perspectieven en inzichten op. De verhalen van Drenthe worden hiermee verder uitgebreid en uitgediept.

Dit blijven we doen:

- Wij blijven Into Nature de komende jaren ondersteunen, zij het in een aangepaste opzet.
- We blijven bijdragen aan (permanente) landschapskunst met kunstwerken van een hoge kwaliteit. De kunstwerken dragen bij aan de schoonheid van het landschap en verbeteren de aantrekkelijkheid van het betreffende gebied.
- Speciale aandacht blijft uitgaan naar Broken Circle/Spiral Hill van Robert Smithson in Emmen.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- Naast de kunstmanifestaties, gaat Into Nature zich de komende jaren meer toeleggen op een doorgaande programmering en daarmee op regionale inbedding. De nadruk zal komen te liggen op projecten van talentontwikkeling, op educatie en op het opbouwen van een noordelijk netwerk cultuur-natuur. Eens in de drie jaar zal de kunstmanifestatie groots worden opgezet. Zoveel mogelijk wordt hierbij aansluiting gezocht met de culturele gemeente van dat moment.
- De toenemende dynamiek op het gebied van beeldende kunst willen wij stimuleren en ondersteunen. Daarom komt er ruimte voor een aantal nieuwe initiatieven die zich op het gebied van de beeldende kunst de afgelopen jaren hebben bewezen.
- Er komt een vervolg op het succesvolle project 'Van Gogh in Drenthe'. Na het Van Gogh-jaar in 2023 is Vincent niet meer weg te denken uit Drenthe. Er wordt de komende periode gewerkt aan het ontwikkelen van aanbod waar bezoekers het verhaal van Van Gogh in Drenthe kunnen beleven.

Middelen voor beeldende kunst	2025	2026	2027	2028
Into Nature	146.837	152.563	159.276	166.922
Ontwikkelbudget cultuur en natuur	100.000	100.000	100.000	100.000
Van Gogh Drenthe	25.000	25.000	25.000	25.000
	271.837	277.563	284.276	291.922

Film

Beleidsdoel: er is een bloeiend filmklimaat in Drenthe en Noord-Nederland.

De impact van film en media neemt nog steeds toe in onze samenleving. Voor jongeren is het een veelgebruikte manier om zich te uiten en hun eigenheid te ontdekken. De laagdrempeligheid van het medium biedt veel kansen voor cultuurparticipatie en voor deelname in de keten van talentontwikkeling.

De afgelopen cultuurperiode is werk gemaakt van een noordelijke samenwerking op het gebied van film. Geïnitieerd vanuit de provincie Friesland, zijn er een aantal op het noorden gerichte initiatieven gehonoreerd door het filmfonds. Ook in Drenthe zien we een opbloei van het filmklimaat. Niet alleen met het groeiende Internationaal Filmfestival Assen, maar ook met een toenemend aantal filmmakers, zoals bijvoorbeeld Reinout Hellenthal (Anders en Malika) en ZOD producties (Grenzeloos Verraad).

Dit blijven wij doen:

- Wij blijven bijzondere initiatieven op het gebied van film en media ondersteunen.
- Wij blijven het Internationaal Filmfestival Assen ondersteunen.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- De komende periode zetten wij ons in voor een verdere versterking van de noordelijke samenwerking. Wij stimuleren een steviger vertegenwoordiging vanuit Drenthe, zowel door makers als door andere initiatiefnemers op het gebied van film en media. We onderzoeken hierbij de opzet van een Drentse filmvereniging die de belangen van Drenthe behartigt.
- We zetten ons blijvend in voor filmeducatie via Filmhub Noord.
- We creëren extra ruimte voor bijzondere projecten op het gebied van film en media. Speciale aandacht hebben we voor projecten die de Drentse streektaal meer op de kaart zetten.

Middelen voor film	2025	2026	2027	2028
Ontwikkelbudget film	50.000	50.000	50.000	50.000
	50.000	50.000	50.000	50.000

Architectuur

Beleidsdoel: kennis over architectuur en stedenbouw draagt bij aan de ruimtelijke kwaliteit.

Het vormgeven van onze gebouwde omgeving is meer dan een logistiek vraagstuk. Architectuur is een discipline die zich beweegt op het grensvlak van cultuur- en ruimtelijk beleid. Met de enorme uitdagingen die er de komende jaren liggen, bijvoorbeeld op het gebied van woningbouw, vinden wij het van belang dat er aandacht is voor de vormgeving van onze leefwereld en de gebouwen hierin. Wij ondersteunen het Architectuurpunt Drenthe ook de komende jaren om het debat hierover te voeren en initiatieven te ontplooiën die bijdragen aan de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit. Aan hen om de ambities op dit vlak verder te stimuleren.

Dit blijven we doen

- We blijven Architectuurpunt Drenthe ondersteunen bij hun activiteiten.

Middelen voor architectuur	2025	2026	2027	2028
Architectuurpunt	26.632	27.670	28.888	30.274
	26.632	27.670	28.888	30.274

Evenementen

Beleidsdoel: evenementen vertellen bijzondere Drentse verhalen in samenwerking met de omgeving en trekken daarmee bezoekers van binnen en van buiten Drenthe.

Sinds een aantal jaren kent Drenthe een stevige positie als het gaat om evenementenbeleid. Het Pauperparadijs, East Side Story, Boer Koekoek maar ook evenementen tijdens het Van Gogh-jaar Drenthe, hebben de provincie landelijk op de kaart gezet en gezorgd voor aanzienlijke bezoekersstromen. Dat betekende impact op allerlei gebieden. Zo zorgden honderden vrijwilligers voor ondersteuning, namen amateurkunstenaars deel aan de producties en werd cultuurparticipatie in brede zin gestimuleerd. Ook economisch had het een aanzienlijke spin-off in de gebieden waar de producties plaats vinden.

Dit blijven we doen:

- Voor de nieuwe cultuurperiode wil de provincie Drenthe dit succes verder uitbouwen. Grote locatievoorstellingen waarin Drentse verhalen centraal staan of evenementen met een bijzonder thema, allen gericht op een breed publiek, kunnen voor subsidiering in aanmerking komen.

Middelen voor evenementen	2025	2026	2027	2028
Fonds voor evenementen	300.000	300.000	300.000	300.000
	300.000	300.000	300.000	300.000

Festivals

Beleidsdoel: er is een divers en laagdrempelig aanbod van culturele festivals van provinciaal belang met aandacht voor spreiding over de provincie.

Culturele festivals hebben een belangrijke rol in het leefbaar en aantrekkelijk houden van onze provincie voor bewoners, bezoekers en bedrijven. Festivals zorgen ervoor dat veel mensen in aanraking komen met cultuur en gaan daarbij het experiment en vernieuwing niet uit de weg. Hiermee zijn zij niet alleen een ontmoetingsplaats voor maker(s) en publiek, maar ook een belangrijke schakel in de keten van talentontwikkeling in Drenthe.

Dit blijven we doen:

- In de komende periode blijven we een aantal festivals ondersteunen die zich inmiddels hebben bewezen en die tevens ruimte bieden aan presentaties van nieuw talent. Het gaat om: Bevrijdingsfestival, Puppert International, Internationaal Filmfestival Assen, Festival Veenhuizen, FestiValderAa, Aurora Festival en Jeugdtheaterfestival Art of Wonder.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- In de nieuwe cultuurperiode willen wij ruimte bieden aan een aantal nieuwe initiatieven, die zich in de afgelopen periode hebben doorontwikkeld in omvang en kwaliteit. Bij een aantal bestaande festivals geven wij een extra impuls op het gebied van talentontwikkeling.

Middelen voor festivals	2025	2026	2027	2028
Art of Wonder	41.114	42.718	44.597	46.738
Aurora Festival	29.367	30.512	31.855	33.384
Bevrijdingsfestival	61.988	64.405	67.239	70.467
Festival Veenhuizen	46.988	48.820	50.968	53.415
FestiValDerAa	63.735	66.221	69.134	72.453
Internationaal Filmfestival Assen	42.018	43.657	45.578	47.765
Puppet International	29.367	30.512	31.855	33.384
St. voor Literaire activiteiten	23.494	24.411	25.485	26.708
	338.071	351.256	366.711	384.313

Ervaring uit de praktijk

‘Door de voorstelling heb ik alles wat los hing aan elkaar kunnen knopen.’

Dorike (26) en Harmin (23) Huwaë bezochten met hun Molukse vader Isaäc de East Side Story, een project van de stichting Gedeelde Verhalen. De voorstelling werd uitgevoerd op drie locaties die voor de Molukse geschiedenis in Drenthe belangrijk zijn. De provincie ondersteunde de voorstelling met een financiële bijdrage.

Harmin vertelt: ‘Ik kreeg door alles wat er bij de East Side Story te zien was en door de verhalen van mijn vader erbij ook een blik op het leven van mijn opa die ik nooit heb gekend. Ik herkende mijn vader en mijzelf erin. De openheid van mijn vader heeft de meeste indruk op mij gemaakt. Door de voorstellingen kwam hij in een sfeer waarin hij open kon zijn. Molukse mannen zijn emotioneel nogal gesloten, zeker de KNIL generatie en die heeft dat weer overgebracht op hun kinderen. Je loopt niet te koop met gevoelens.’

Dorike vult aan: ‘Door de verhalen in de voorstelling kwam het verleden meer binnen. Ik kan de ervaring van toen beter plaatsen en kan nu mijn eigen geschiedenis ook beter uitleggen, ik kan het grotere verhaal schetsen. Een beter besef is het, denk ik. En besef betekent dat ik de feiten ken, maar dat ik nu ook kan invoelen hoe dat is geweest. Door de voorstelling heb ik alles wat los hing aan elkaar kunnen knopen. Onbewust ben ik met een zoektocht bezig geweest. Nu viel er van alles op z’n plek. Weten waar je vandaan komt is belangrijk, omdat je daardoor gevormd bent. Het maakt je tot wie je bent.’

Erfgoed

Het erfgoed van nu is de cultuur van toen. Erfgoed is niet statisch, maar beweegt mee met de tijd. Erfgoed zorgt voor herkenbaarheid, verbinding, identiteit, veiligheid, kortom: het gevoel van 'thuis'. Erfgoed biedt houvast in een snel veranderende wereld en draagt bij aan brede welvaart. Tegelijkertijd kan erfgoed schuren en vragen oproepen, over de verdeling van rijkdom en macht bijvoorbeeld.

Steeds meer mensen, van binnen en buiten onze landsgrenzen, ontdekken de waarde en schoonheid van het Drentse cultuurhistorische landschap, het gebouwde erfgoed en de archeologie. De economische waarde ervan groeit, de culturele waarde staat als een paal boven water, maar daarmee is niet alles gezegd. Ons erfgoed is ook sociaal en maatschappelijk van betekenis. Wij voelen de uitdaging om erfgoed nog meer in te zetten bij maatschappelijke vraagstukken, zoals klimaatadaptatie, energietransitie, sociale cohesie, welzijn, bestaanszekerheid en arbeidsparticipatie. Het verleden kan een wegwijzer zijn: over waar je naar toe wilt, met erfgoed als inspiratiebron.

Net als bij kunst geldt ook hier: iedereen doet mee. Iedere inwoner van Drenthe, jong, oud, geboren of nieuwe Drent, is onderdeel van de verhalen van Drenthe. Iedere tijd en ieder mens zorgt weer voor een andere kijk op het verleden en voegt ook weer een nieuwe laag toe aan het erfgoed van de toekomst. Zo wordt steeds weer nieuwe input geleverd voor Drentse verhalen.

De verhalen van Drenthe worden vanuit verschillende vormen van erfgoed verteld. Cultuurhistorie, gebouwd erfgoed en archeologie vormen samen het *ruimtelijk erfgoed* van Drenthe. Onze verhalen, tradities en sociale gewoonten vormen samen met de streektaal en archieven ons *immaterieel erfgoed*. Daarnaast hebben we nog de gebieden met een *bijzondere UNESCO status*. Het gaat om het uitzonderlijke *Unesco werelderfgoed* de Koloniën van Weldadigheid en Geopark de Hondsrug, dat erkend is als UNESCO Global Geopark.

Het Verdrag van Faro

Belangrijk in het hele erfgoedveld is het door Nederland ondertekende Verdrag van Faro. De bedoeling van het Verdrag is dat de mensen en hun blik op het verleden meer centraal komen te staan. Het draait dan om de betekenis die mensen geven aan erfgoed. Welke verhalen horen er wat de gemeenschap betreft bij? Immaterieel erfgoed krijgt hierdoor meer aandacht.

Het Verdrag van Faro zal langzaam maar zeker onderdeel gaan uitmaken van onze werkwijze in het hele erfgoedveld. We gaan de komende jaren met partijen in het erfgoedveld verkennen hoe we 'Faro' praktisch vorm kunnen geven. De komende periode zal er vanuit zowel cultuurhistorie, gebouwd erfgoed, archeologie, als ook vanuit streektaal en de archieven meer aandacht zijn voor de betrokkenheid van inwoners bij ons erfgoed. De eerste stappen hebben wij daarin al genomen. Vanuit cultuurhistorie, gebouwd erfgoed en archeologie wordt aan een gezamenlijke subsidieregeling gewerkt, om initiatieven vanuit of met inwoners te stimuleren.

Ruimtelijk erfgoed

Cultuurhistorie

Beleidsdoel: karakteristieke Drentse landschappen en stedenbouwkundige structuren vertellen Drentse verhalen en vormen een inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Hoe vaak komen we thuis zonder te weten waar we onderweg langs gekomen zijn? Pas als we langer van huis geweest zijn, realiseren we ons wat zo vertrouwd en tegelijkertijd zo bijzonder is. En nieuwelingen valt vooral op wat hier is en thuis niet. Misschien zien zij wel beter wat we moeten koesteren dan wijzelf. Boerderijen, bomen, zandwegen, dorpshuizen, doorkijkjes vanuit het dorp naar het buitengebied. Hierover gaat cultuurhistorie. Toen en nu, voor wie hier nieuw is en voor wie thuis.

Cultuurhistorie is het totaal aan sporen van menselijke activiteiten boven de grond, in de stad en op het platteland. Deze sporen leveren informatie over leven en werken van de mens in het verleden (de bewoningsgeschiedenis). Maar ze vormen ook een belangrijke verklaring waarom onze omgeving er nu uit ziet zoals ze eruit ziet. De cultuurhistorie in Drenthe omvat zowel het historisch *(steden)bouwkundig*, als het historisch *landschappelijke* erfgoed. Cultuurhistorie vormt samen met monumenten en archeologie het ruimtelijk erfgoed in onze provincie.

We zien dat de druk op de ruimte toeneemt door diverse maatschappelijke vraagstukken en ruimtelijke ontwikkelingen. Water moet langer vastgehouden worden, de natuurlijke loop van beekdalen wordt hersteld, hoogveenvorming wordt gestimuleerd en er wordt gewerkt aan natuurdoelen. De woningbouwopgave leidt tot in- en uitbreiding van onze dorpen en steden, bereikbaarheid vraagt om aanpassingen in het wegennet. En dan is er ook nog de behoefte aan de aanleg van (duurzame) energievoorzieningen. Dit alles heeft impact op hoe wij onze steden, dorpen en het buitengebied ervaren. En het heeft ook gevolgen voor hoe Drenthe er in de toekomst uit gaat zien.

Dit blijven wij doen:

- Het Cultuurhistorisch Kompas en de verankering daarvan in de provinciale omgevingsvisie en omgevingsverordening blijft de basis voor onze wettelijke planadvisering.
- Wij stimuleren en ondersteunen gebiedsvisies en ontwerpprincipes op basis van cultuurhistorie en dragen met onze kennis bij aan de kwaliteit van het ontwerp. Zo dragen cultuurhistorische waarden bij aan (ontwerp)oplossingen. Het resultaat is een nieuwe tijdslaag in een aantrekkelijk en herkenbaar Drents landschap.
- Onze inbreng bij de grote gebiedsopgaven en ruimtelijke claims (zoals de NPLG/Novex/GBDA) is gericht op de bevordering van de ruimtelijke kwaliteit. Vanuit de Omgevingswet is het verplicht dat cultuurhistorie vroegtijdig wordt meegewogen in de planvorming.
- Wij zetten in op een stevige bijdrage vanuit cultuurhistorie aan de huidige grote opgaven. Daarom starten wij onderzoeksprojecten op het snijvlak van cultuurhistorie en maatschappelijke opgaven. Zo zorgen wij voor cultuurhistorische input, die bijdraagt aan oplossingen en die passen bij de verhalen van Drenthe.
- We blijven onderzoek doen naar onze jonge geschiedenis, met onderwerpen zoals ruilverkaveling, heideontginningen, wederopbouwerfgoed en post '65.
- We zorgen voor toegankelijkheid van nieuwe kennis.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- Binnen ruimtelijk erfgoed werken wij aan een subsidieregeling die participatie in de erfgoedsector ondersteunt en stimuleert.
- We gaan nauwer samenwerken met kennisinstellingen met expertise in cultuurhistorie en landschap(sgeschiedenis), zoals Landschapsbeheer Drenthe.

- Wij verkennen deze beleidsperiode welk immaterieel erfgoed we hebben binnen het beleidsveld cultuurhistorie. Te denken valt aan verhalen over de schaalvergroting van de landbouw tijdens de ruilverkavelingsperiode.

Middelen voor cultuurhistorie	2025	2026	2027	2028
Algemeen voor kennisprojecten en onderzoeken	100.000	100.000	100.000	100.000
Subsidieregeling Erfgoedparticipatie (FARO)	75.000	75.000	75.000	75.000
	175.000	175.000	175.000	175.000

Archeologie

Beleidsdoel: de archeologie wordt beschermd en behouden om Drentse verhalen van de vroege prehistorie tot nu te vertellen en te beleven.

Het woord 'archeologie' bestaat uit twee Griekse woorden: Archeos = oud en logos = kennis. Archeologen onderzoeken hoe mensen vroeger leefden. Dat doen ze door restanten van huizen, begraafplaatsen, wapens, sieraden, huisraad, afval en voedselresten te bestuderen. Dit geeft ons informatie over hoe onze voorouders woonden, werkten en leefden.

Kenmerkend voor de Drentse archeologie zijn de hunebedden, grafheuvels, Celtic fields (prehistorische akkers) en karrensporen, maar ook de onzichtbare archeologie van de essen, beekdalen en het veen. Hiernaast kent de provincie ook 'moderne archeologie' van loopgraven en werkkampen.

De unieke sporen van lang en minder lang geleden, brengen ons indirect in contact met de mensen die ooit ook in Drenthe leefden. Volwassenen en kinderen, mensen die moesten zorgen voor hun eten, voor onderdak. Hun verdriet, plezier, gewoontes en rituelen behoren ook tot onze geschiedenis. In allerlei opzichten verschilden ze van ons, maar we delen het menszijn. De sporen van vroegere Drenten in de tijd zijn de moeite van het bewaren en beschermen waard. Het zijn belangrijke en boeiende hoofdstukken in de geschiedenis van Drenthe.

Daarom speelt archeologie bij praktisch elke ruimtelijke ontwikkeling in Drenthe en komt ook aan de orde bij de opgaven van woningbouw, klimaatadaptatie en de energietransitie. Ook zoeken we vanuit archeologie de verbinding met maatschappelijke opgaven, zoals vrijetijdseconomie, natuurontwikkeling en landschapsinrichting.

Dit blijven we doen:

- Wij voeren onze wettelijke taken op het terrein van de archeologische monumentenzorg uit.
- Wij gaan door met het ontwikkelen, het (digitaal) ontsluiten en beleefbaar maken van kennis en richten ons daarbij op kennislacunes en regionale thema's. Hiervoor stellen we een provinciaal Drents onderzoekskader op.
- Samen met de provincies Fryslân en Groningen houden we het Noordelijk Archeologisch Depot (NAD) in Nuis in stand.
- We continueren de bijdrage voor de ontwikkeling van het Hunebedcentrum als kenniscentrum voor archeologie.
- Samen met het Drents Museum en het Noordelijk Archeologisch Depot dragen we het verhaal van de (pre)historie uit. Noodzakelijke investeringen voor een derde klimaatkamer, verduurzaming en het oplossen van de schimmelproblematiek voeren we samen met onze partners uit. Hiervoor moeten we extra geld beschikbaar stellen.
- Wij continueren onze financiële bijdrage aan de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) in het belang van het borgen van de kwaliteit van het archeologisch bestel in Nederland.
- Wij werken samen met vrijwilligers in de archeologie, verenigd in de Nederlandse Archeologievereniging (AWN) en Drents Prehistorische Vereniging (DPV).

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- We hebben de ambitie om de bijzondere collectie in het depot nog meer te ontsluiten voor het publiek. Wij denken aan een samenwerking met bijvoorbeeld het Hunebedcentrum. Hiervoor zal extra geld beschikbaar gesteld moeten worden.

- Wij willen ons richten op educatieve projecten en in de geest van het Verdrag van Faro werken aan meer burgerparticipatie: het delen van en betekenis geven aan onze Drentse archeologie.
- Wij zoeken verbinding met de sociale agenda. Archeologie kan bijdragen aan maatschappelijke ontwikkeling, zoals gebeurt bij projecten zoals CARE, waarbij mensen onderzoek doen in hun eigen achtertuin en zo het verhaal van hun wijk, dorp of stad onderzoeken. Dat zorgt voor betrokkenheid en waardering van de eigen leefomgeving.
- Binnen ruimtelijk erfgoed werken wij aan een subsidieregeling die participatie in de erfgoedsector ondersteunt en stimuleert.

Middelen voor archeologie	2025	2026	2027	2028
Algemeen voor kennisprojecten	75.000	75.000	75.000	75.000
Hunebedcentrum kenniscentrum archeologie	25.000	25.000	25.000	25.000
Noordelijk Archeologisch Depot	180.000	180.000	180.000	180.000
	280.000	280.000	280.000	280.000

Gebouwd erfgoed

Beleidsdoel: het Drents gebouwd erfgoed is beschikbaar of wordt beschikbaar gemaakt voor toekomstige generaties.

De kerktoren in de verte die duidelijk maakt dat je bijna weer thuis bent. De oude boerderijen aan de brink, de statige woningen van de dominee en de notaris, het armenhuis wat verderop, de dorpschool waar nu appartementen in zitten. Allemaal zo vertrouwd en herkenbaar en ook meegaand met de tijd. We stellen er in een nieuwe tijd andere vragen bij. Bijvoorbeeld: waar haalde degene die het grote landgoed bezat de financiële middelen eigenlijk vandaan? En hoe gaan we tegenwoordig om met mensen die moeten rondkomen van weinig?

We lezen de geschiedenis aan onze omgeving af, we zien hoe de verdeling van welvaart af te zien is aan de statige huizen en aan de kleine arbeidershuisjes dichtbij de melkfabriek. We zien ook hoe huisvesting in de loop der tijd verandert en gebouwen een nieuwe bestemming kunnen krijgen. En we weven onze eigen herinneringen hier weer doorheen. Zo voegen we weer een nieuwe paragraaf toe aan het verhaal van Drenthe. Voor bezoekers van Drenthe draagt het gebouwd erfgoed bij aan hun beleving en aan hun herinnering aan hun verblijf in onze provincie. Ze weten, juist door de karakteristieke gebouwen, vanaf nu dat Drenthe 'anders' is. Die gebouwde cultuur uit vroeger tijden bepaalt het beeld van het Drenthe van nu.

Gebouwd erfgoed is een drager van de Drentse identiteit en een inspiratiebron voor de toekomst, bijvoorbeeld voor kunstenaars en beleidsmakers. Behoud van monumentale gebouwen en objecten is een kerntaak, volgens de Erfgoedwet, Monumentenwet en Omgevingswet. Maar behoud is ook belangrijk omdat het zorgt voor een thuisgevoel, sociale cohesie, ruimtelijke kwaliteit en economische spin-off. Daarom willen wij ons gebouwd erfgoed behouden, benutten en beleefbaar houden voor toekomstige generaties.

Onder 'gebouwd erfgoed' verstaan wij panden en objecten, die vanwege hun cultuurhistorische waarde van algemeen belang zijn. Dit kunnen beschermde monumenten zijn, beeldbepalende of karakteristieke panden (boerderijen, molens, kerken, woonhuizen, scholen) en onderdelen van beschermde dorps- en stadsgezichten. Ook objecten als bushokjes, dorpsklokken, straatmeubilair, grenspalen, trafohuisjes, bruggen, een radiotelescoop of orgel kunnen behoren tot ons 'gebouwd erfgoed'. In Drenthe hebben we relatief veel 'klein' gebouwd erfgoed en weinig grote landgoederen en huizen die grote welvaart weerspiegelen. Dit komt omdat die welvaart in onze provincie ook maar beperkt aanwezig was. Maar klein erfgoed is ook erfgoed waar we trots op mogen zijn.

Al ons gebouwd erfgoed vormt een belangrijk onderdeel van onze dorpen, steden en het landschap. Samengevat noemen wij dit 'karakteristiek bezit', wat breder is dan alleen rijks monumentale panden. Onze Provinciale Monumentenlijst is hiervan een voorbeeld (www.provincialemonumentendrenthe.nl). Drenthe is een van de twee provincies waar provinciale monumenten worden benoemd. Het behoud van ons gebouwd erfgoed heeft raakvlakken met veel belangrijke provinciale brede thema's, zoals verduurzaming, leefbaarheid, energietransitie en de inrichting van het platteland.

Dit blijven we doen:

- Eigenaren en gebruikers van het gebouwde erfgoed blijven wij ondersteunen en stimuleren bij het toekomstbestendig maken van het gebouwde erfgoed. Dit doen we samen met de erfgoedpartners in het veld: Monumentenwacht Drenthe, Stichting Drents Monument, DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord, Steunpunt Erfgoed Drenthe, Erfgoed Arsenal Drenthe, Molenstichting Drenthe, Bond Heemschut, Drents agrarisch erfgoed en Oude Drentse Kerken.

- We blijven samenwerken met grote eigenaren van erfgoed, zoals het Drentse Landschap, De Nieuwe Rentmeester en de Maatschappij van Weldadigheid. We hebben veel waardering voor de maatschappelijke rol van deze organisaties en in het bijzonder voor het Drentse Landschap. Zij zetten zich, samen met veel betrokken vrijwilligers, in voor het beschermen van het erfgoed in Drenthe. Daarmee heeft het Drentse Landschap niet alleen impact op ‘de stenen’ maar creëert ze ook veel maatschappelijk draagvlak voor het belang van erfgoed in de brede zin van het woord.
- Uitvoeren van subsidieregelingen voor eigenaren van gebouwd erfgoed.
- We blijven aandacht besteden aan ensembles en historisch waardevolle interieurs.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- Wij willen het depot voor oud- en historisch bouwmetaal in Nieuw-Balinge verder ontwikkelen tot praktijkcentrum voor het voortgezet onderwijs in het restauratievak en ambachten. We zijn al begonnen met een haalbaarheidsonderzoek. In de nieuwe beleidsperiode gaan we dit verder uitwerken.
- Verduurzaming is voor eigenaren een steeds belangrijker thema. Wij willen eigenaren hierbij de komende periode extra ondersteunen.
- Wij stimuleren de herbestemming van vrijkomende agrarische bebouwing.
- Vanwege asbest- en stikstofproblematiek dreigt er leegstand op het platteland. We hebben het dan over vrijkomende agrarische bebouwing, wat een bredere groep gebouwen is dan agrarisch erfgoed. Niet alle boerderijen in Drenthe behoren formeel tot de categorie gebouwd erfgoed, maar veel boerderijen zijn bepalend voor en soms zelfs drager van de identiteit van het platteland. Leegstand leidt vaak tot achteruitgang van gebouwen en heeft daarmee gevolgen voor de kwaliteit van ons cultuurlandschap, de inrichting van het Drentse platteland en het behoud van de identiteit van het platteland.
- De woningopgave biedt kansen om dit gebouwde erfgoed een nieuwe toekomst te geven. Wij trekken bij dit vraagstuk op met Kenniscentrum Herbestemming Noord (activiteit van Stichting DBF), Drents Monument, Het Drentse Landschap, BOEi, Drents Agrarisch Erfgoed en de gemeenten.
- De (dreigende) leegstand en de exploitatieproblematiek bij religieus erfgoed is een dringend vraagstuk. Wij ondersteunen gemeenten en kerkeigenaren bij het maken van kerkenvisies. Met inzet van het Steunpunt Erfgoed Drenthe zijn er inmiddels acht kerkenvisies aan de gang/afgerond. In de periode 2025-2028 onderzoeken we of er een provinciale visie nodig is.
- We intensiveren de aandacht voor ensemble Veenhuizen, als onderdeel van het UNESCO Werelderfgoed de Koloniën van Weldadigheid.
- Wij vullen de provinciale monumentenlijst aan met een aantal voorbeelden van architectuur na 1965 (post 65).
- Wij willen het FARO gedachtengoed een plek geven in de erfgoedsector. Wij stimuleren onze steuninstellingen en vrijwilligersstichtingen op het gebied van erfgoed om de samenleving meer te betrekken. Zowel bij het benoemen van de actuele betekenis van het erfgoed als bij het zorgen voor gebouwd erfgoed. Binnen ruimtelijk erfgoed werken wij aan een subsidieregeling die participatie in de erfgoedsector ondersteunt en stimuleert.

Middelen voor gebouwd erfgoed	2025	2026	2027	2028
Bond Heemschut	3.055	3.174	3.314	3.473
DBF Kenniscentrum Herbestemming Noord	29.367	30.512	31.855	33.384
Drents Agrarisch erfgoed	3.055	3.174	3.314	3.473
Drents Monument	11.746	12.204	12.741	13.353
Erfgoed Arsenaal Drenthe	200.963	208.801	217.988	228.451

Molenstichting Drenthe	22.553	23.433	24.464	25.638
Monument Kamp Westerbork	21.422	22.258	23.237	24.353
Monumentenwacht Drenthe	366.345	380.632	397.380	416.454
Ontwikkeling cultureel erfgoed	65.237	65.237	65.237	65.237
Oude Drentse Kerken	3.055	3.174	3.314	3.473
Steunpunt Erfgoed Drenthe	145.963	151.656	158.329	165.928
Subsidieregeling behoud/herbestemming karakteristiek bezit	1.513.935	1.513.935	1.513.93	1.513.93
Drents Monumentenfonds (subsidie in de vorm van laagrentende leningen)			5	5
		Drents Monumentenfonds: revolverende middelen ¹		
	2.386.697	2.418.190	2.455.10	2.497.15
			7	2

Ervaring uit de praktijk

‘Dit doe ik met liefde voor ons familiehuis.’

Anne Marie Verkade-Diphooorn woont met haar gezin in een provinciaal monument aan de Dokter Larijweg in Ruinerwold.

De boerderij is in 1794 gebouwd, de familie van Anne Marie woont hier al generaties lang. Anne Marie verhuisde acht jaar geleden terug naar haar ouderlijk huis, haar ouders wonen nu in de ‘ouderwoning’. Anne Marie en haar man willen de boerderij in goede conditie houden, zodat ze deze plek later door kunnen geven aan de zesde generatie.

‘Wij wisten eigenlijk heel weinig over hoe je zo’n monument moet aanpakken. Een lezing bij de gemeente de Wolden over kansen voor monumenten hielp ons. Gelukkig kwamen we vervolgens ook in contact met de provincie. Inmiddels hebben we nieuwe kozijnen met isolerend monumentenglas. Daar hebben we een erkende monumenten aannemer bij betrokken, die het houtwerk precies heeft nagemaakt. En het schilderwerk werd gedaan door degene die hier al 30 jaar -zijn hele loopbaan- schildert. We kregen hiervoor via de provincie een subsidie voor onderhoud en verduurzaming van karakteristiek bezit. Het aanvragen daarvan heeft nog best wat voeten in aarde gehad, maar we werden daarbij enorm goed geholpen door de mensen van de provincie. En inmiddels ben ikzelf ook een stuk wijzer geworden.’

De volgende stap is isoleren. ‘Op onze onderhoudslijst staan het stookhok, dat is ons kantoor, en het rieten dak. Wij hoeven ons hier voorlopig niet te vervelen. Gelukkig werk ik parttime. Dat betekent dat ik ook tijd heb om het noodzakelijke regelwerk voor ons monument op te pakken. En dat doe ik met liefde voor ons familiehuis.’

¹ Rente en aflossing komen terug in het Drents Monumentenfonds. Het saldo en de uitstaande leningen maken geen deel uit van de begroting maar staan op de balans.

Immaterieel erfgoed

Ambachten, tradities, sociale gewoonten en verhalen worden als categorie erfgoed steeds belangrijker. In Drenthe ondersteunen we twee organisaties die zich met vormen van immaterieel erfgoed bezighouden: het Huus van de Taol met de streektaal en het Drents Archief met archieven en de bijbehorende verhalen. Hierover meer in de volgende paragrafen.

Naast het immaterieel erfgoed dat aan de zorg van instellingen is toevertrouwd, hebben we ook nog andere vormen van immaterieel erfgoed. Denk aan tradities zoals een bloemencorso, carbidschieten of het paasvuur. Maar denk ook aan organisatievormen zoals de boermarken.

In de geest van het Verdrag van Faro zullen erfgoedgemeenschappen steeds meer gaan bepalen wat voor hen immaterieel erfgoed is en waarom dat zo is. Er zullen lokale gebruiken zijn, waarvan mensen zeggen: dit is waardevol, dit hoort bij de verhalen van Drenthe en dit willen we behouden voor de toekomst.

Nederland ondertekende in 2012 het UNESCO Verdrag inzake de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed. Op grond hiervan is Nederland verplicht haar immaterieel erfgoed te inventariseren. Erfgoedgemeenschappen die zich bezighouden met een bepaalde traditie melden zelf hun erfgoed aan bij de landelijke inventaris. De provincie heeft, op de archieven en streektaal na, geen formele rol bij het behoud van immaterieel erfgoed. Maar wij willen erfgoedgemeenschappen wel de nodige ondersteuning bieden bij de aanmelding van hun activiteit voor de inventaris voor immaterieel erfgoed, zodat ook Drents immaterieel erfgoed een plek krijgt. Een voorbeeld hiervan is het ambacht olie slaan bij Olie- en Korenmolen Woldzigt in Roderwolde. Dit ambacht werd in 2023 opgenomen in de inventaris van immaterieel erfgoed Nederland.

Dit gaan we doen:

- Erfgoedgemeenschappen ondersteunen bij het inschrijven van hun immaterieel erfgoed in de landelijke inventaris

Ervaring uit de praktijk

‘De molen is er altijd, hij leeft mee bij trouw en rouw.’

Marjan Schetsberg is bestuurslid van Olie- en Korenmolen Woldzigt in Roderwolde. In 2023 was zij een van de mensen die het initiatief nam om het zogenaamde ‘olieslaan’ bij te laten schrijven in de inventaris van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland.

‘Ik ben een aantal jaren geleden eens bij een bijeenkomst geweest over immaterieel erfgoed. Toen dacht ik al: misschien past het olieslaan er ook wel in! Vorig jaar heb ik alle negentien oliemolens in Nederland hierover aangeschreven. De besturen van alle oliemolens waren enthousiast en twee olieslagers, van molens elders in het land, hebben meegeholpen het borgingsplan te schrijven. Mijn motivatie was dat je een molen alleen goed kunt behouden, wanneer je hem ook goed gebruikt. Een draaiende en werkende molen biedt de kans om het ambacht van olieslaan aan het publiek te laten zien en zorgt ervoor dat het binnenwerk niet vergaat door onder andere houtworm.

Geen mens kan zich iets voorstellen bij ons dorp zonder de molen. De molen is er altijd, hij leeft mee bij trouw en rouw als mensen dat willen. En als hij draait is dat altijd een prachtig moment voor

vooral ook kinderen. Een draaiende molen trekt publiek en wat opvalt is dat alle generaties geïnteresseerd zijn in de techniek van de molen en in het ambacht.

Voor het gebruik en dus het behoud hebben we molenaars en daarnaast olieslagers nodig. Daarom was het nodig om alles over dit ambacht ook goed vast te leggen. Daar helpt de inschrijving in de inventaris bij. We zijn ongeveer een half jaar bezig geweest met het hele proces. In december 2023 kregen we bericht dat 'olieslaan' is opgenomen in de inventaris.

Uiteindelijk is dat nog maar het begin hoor. We gaan nu aan de slag met ons 'borgingsplan'. Daarin staat hoe we ervoor gaan zorgen dat dit erfgoed niet verloren gaat. Dat doen we bijvoorbeeld door meer jonge mensen te betrekken bij de molen. Een van de eerste stappen die we nu willen zetten is het Gilde van Olieslagers officieel oprichten. Zo krijgt het vak nog meer statuur.'

Streektaal

Beleidsdoel: het Drents is vanzelfsprekend onderdeel van ons erfgoed, onze cultuur en de verhalen van Drenthe.

Een taal benutten is een taal behouden, daarin verschilt een taal niet van ons andere erfgoed. Wat niet gebruikt wordt, zal uiteindelijk verloren gaan. Een taal die gebruikt wordt, beweegt mee met de tijd. Dat geldt voor het Drents evenzeer als voor iedere andere taal. Onze taal is onderdeel van het immaterieel erfgoed. Wij zien de streektaal als een middel om mensen een ‘thuis’ gevoel te geven. Als je dezelfde taal spreekt, of dat nu letterlijk of figuurlijk is, dan voel je een vanzelfsprekende band. Streektaal kan zorgen voor ‘het gevuul van d’r bi’j heuren’. De taal verbindt je met de streek waar je opgroeit. We zien hier ook een koppeling met brede welvaart en met het sociaal domein: de taal die je een gevoel van eigenheid en daardoor van veiligheid geeft. Denk bijvoorbeeld aan het zorgzakboekje dat door het Huus van de Taol werd ontwikkeld.

Dit blijven we doen:

- Het Huus van de Taol blijft ons provinciaal steunpunt voor de streektaal. Het Huus verzorgt de basisinfrastructuur op streektaalgebied. Het Huus heeft een loketfunctie en is hét aanspreekpunt en informatieverstrekker als het gaat om streektaal. Ze organiseren streektaalactiviteiten, verzorgen publicaties en ontwikkelen ook educatieve projecten (o.a. met het Drents Archief).
- We blijven het Drèents Liedtiesfestival (DLF) steunen. Het DLF is een jaarlijkse zoektocht naar het beste nieuwe Drentstalige lied. Het DLF wordt live uitgezonden op RTV Drenthe en is inmiddels een groot muziekevenement.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- Jongeren zijn de komende termijn de belangrijkste streektaaldoelgroep.
- Wij moedigen culturele projecten aan die bijdragen aan het levend houden van de streektaal, bijvoorbeeld in film, theater of andere culturele activiteiten die de streektaal als inspiratiebron hebben.

Middelen voor streektaal	2025	2026	2027	2028
Drèents Liedtiesfestival	46.988	48.820	50.968	53.415
Huus van de Taol	494.113	513.384	535.973	561.699
	541.101	562.204	586.941	615.114

Ervaring uit de praktijk

‘Het Drèents is veur mi’j de miest pure manier waor op as ik mij kan uut drukken.’

Leon Moorman was winnaar van het Drèents Liedtiesfestival in 2019 en van de publieksprijs SUNS Europe (Europees Songfestival voor Minderheidstalen in Italië). Hij werd tweede bij het Regio Songfestival 2023.

‘Ik bin geboren en op’gruid in Barger Compas. Op mijn 18e had mien ma mie opgeven veur zangles op de muziekschoele in Emmen. Toen ontdekte ik dat ik ‘t wel redelijk kon. Ik was altied mit muziek bezig, veel luustern en op mien zolderkamer wat mitzingen, maar stiekem wol ik graag op t podium staon. Maar goed, as jongere op t platteland groei je toch op mit ‘de kop niet boven maaiveld

uitsteek'n'. Gelukkig was ik eigenwies genoeg en ben ik toch mar deur gaon mit zangles. Uuteindelijk bin ik 't conservatorium in Zwolle gaon doen.

In 2018 schreef ik samen mit een vriend die ook uut Drenthe komp een liedtie (Naor Huus) veur 't Drèents Liedtiesfestival. Dat was een succesnummer, mar ik kon toen niet zelf mitdoen mit de finale. Maar hierdeur werd ik wel serieuzer mit liedties maken in 't Drèents. In 2019 deed ik weer mit en toen was ik de winnaar mit het nummer 'Knooin'. En dit jaor heb ik namens Overiessel mit daone mit het Regio Songfestival. Dan is Drèents opiens Nedersaksisch. Het Drèents is veur mi'j de miest pure manier waor op as ik mij kan uut drukken.

De komende tied gao ik bezig mit het Vaktor traject van de Cultuurregio Zwolle. Makers kriegt daor de ondersteuning die ze neudig hebt um een volgende stap te zetten. Mien doel is een theatertour op poten te zetten. Want in het theater bin ik op mien plek.'

(Leon hanteert zien eigen spellingregels, dus het stiet hier niet helemaole volgens de officiële regelties die d'r bint veur het Drèents)

Archieven

Beleidsdoel: de schatten van het archief vertellen bijzondere Drentse verhalen door middel van publieksactiviteiten en educatie.

Het Drents Archief is de belangrijkste bewaarplaats van historische archieven in Drenthe en ook door de provincie daarvoor aangewezen. We moeten alle te bewaren stukken overbrengen naar een archiefbewaarplaats om ze in goede, geordende en toegankelijke staat voor onderzoek beschikbaar te houden. Deze taak is eveneens belegd bij het Drents Archief. De afspraken daarover zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst.

Het Drents Archief is daarnaast ook Regionaal Historisch Centrum (RHC). Als RHC heeft het Drents Archief een belangrijke en brede rol in het culturele- en erfgoedveld: het faciliteren van Drentse partners met bronnen en kennis over Drents Erfgoed. Het Drents Archief biedt de achtergrondverhalen en verbindt de actualiteit met het verleden. Wij vinden het belangrijk dat de collectie van het Drents Archief voor iedereen beleefbaar wordt en dat de bronnen kunnen worden benut. Daarom krijgt het Archief jaarlijks subsidie voor culturele en educatieve activiteiten. Hierbij werkt het Archief met veel organisaties samen, zoals Het Drentse Landschap en Huus van de Taol.

Dit blijven wij doen:

- Wij zetten de samenwerkingsrelatie met het RHC Drents Archief voort.
- Wij blijven inzetten op culturele en educatieve publieksactiviteiten bij het Drents Archief, ook in samenwerking met andere partners. Wij vinden het belangrijk dat hier verschillende doelgroepen actief bij worden betrokken. Ook hier geldt: iedereen doet mee.

Hier besteden wij extra aandacht aan:

- Het Verdrag van Faro zal ook bij het Drents Archief leiden tot het betrekken van (nieuwe) doelgroepen bij het erfgoed dat in het archief in Assen opgeslagen ligt. Ook zorgen nieuwe onderzoeksthema's en nieuwe invalshoeken voor het opdiepen van nieuwe verhalen uit oude documenten.

Middelen voor archieven	2025	2026	2027	2028
Bijdrage Noordelijke Archiefinspectie	36.000	36.000	36.000	36.000
Drentse Historische Vereniging	3.055	3.174	3.314	3.473
DVO Drents Archief	185.794	185.794	185.794	185.794
Nieuwe Drentse Volksalmanak	7.047	7.322	7.644	8.011
Projecten Drents Archief	53.754	55.850	58.308	61.107
Regionaal Historische Centra - Drents Archief	366.645	380.944	397.706	416.795
	652.295	669.085	688.766	711.180

Ervaring uit de praktijk

‘Wanneer het lukt om bepaalde puzzelstukken te leggen, kan dat prachtige verhalen opleveren.’

Ferry Sieders is archiefmedewerker van het Drents Archief en helpt bezoekers die meer willen weten over het verleden.

'In het Drents Archief helpen we mensen die onderzoek doen naar het 'Drentse' verleden. Ze zijn bijvoorbeeld op zoek naar hun voorouders, naar de geschiedenis van hun woonplaats of naar een

bouwtekening van hun huis. Als ze bij ons komen hebben ze soms al veel informatie, maar soms weten ze nog helemaal niks. Wanneer we iets vinden, al is het maar iets kleins, dan is dat al heel waardevol. Door de situaties en levens van voorouders te reconstrueren, krijgen namen en gebeurtenissen in onze archiefstukken een stukje menselijkheid terug. Denk bijvoorbeeld aan het archief van de Maatschappij van Weldadigheid. Dat is een bijzonder archief, omdat het een heel gedetailleerd beeld geeft van mensen aan de onderkant van de samenleving, iets wat niet vaak voorkomt. Wanneer het lukt om bepaalde puzzelstukken te leggen, kan dat prachtige verhalen opleveren. En die verhalen willen wij blijven vertellen.”

Gebieden met een bijzondere UNESCO status

UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid

Beleidsdoel: de waarde en betekenis van de Koloniën van Weldadigheid als Werelderfgoed beschermen, uitdragen, monitoren en rapporteren.

De cultuurlandschappen van de Koloniën van Weldadigheid zijn binnenlandse landbouwkoloniën voor armoedebestrijding uit de negentiende eeuw. Duizenden armen uit de steden in het Koninkrijk der Nederlanden kregen hier onderdak in een koloniehuisje of in een gesticht en waren beperkt in hun vrijheid. De Koloniën van Weldadigheid zijn als sociaal experiment uitzonderlijk en internationaal trendsettend in het bestrijden van armoede met werk en opleiding. De hiervoor ontgonnen disciplinerende landschappen zijn uniek, betekenisvol en verbindend.

In juli 2021 zijn de Koloniën van Weldadigheid ingeschreven als UNESCO Werelderfgoed. Het Werelderfgoedcomité van UNESCO (de VN organisatie voor cultuur, onderwijs en onderzoek) erkende toen dat deze cultuurlandschappen wereldwijd uniek zijn en een uitzonderlijke en universele waarde (OUV) hebben. De site bestaat uit Frederiksoord-Wilhelminaoord (555 ha.) en Veenhuizen (907 ha.) in Drenthe, en Wortel (550 ha.) in Vlaanderen, België. Een klein deel van de kolonie Frederiksoord-Wilhelminaoord is gelegen in de provincie Fryslân.

De provincie Drenthe is de siteholder voor UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid in Nederland. Vanuit die rol heeft de provincie de volgende (wettelijke) taken:

1. Het werelderfgoed beschermen;
2. De erfgoedwaarden uitdragen;
3. Monitoren en rapporteren naar UNESCO.

De provincie Drenthe heeft op grond van de Omgevingswet en het Besluit Kwaliteit Leefomgeving de taak om ervoor te zorgen dat de kernkwaliteiten van het Werelderfgoed niet worden aangetast. We werken hierin samen met gemeenten, provincie Fryslân en Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aan bescherming van de OUV. Drenthe werkt programmatisch aan het ontwikkelen van Frederiksoord-Wilhelminaoord en Veenhuizen, passend bij het werelderfgoed. Denk hierbij bijvoorbeeld aan (Europese) projecten op het gebied van erfgoed, kunsten, landbouw, circulaire economie, toerisme of landschap.

Dit blijven we doen:

- We spelen slim en met behoud of versterking van de OUV, in op grote transities die op Nederland en de Koloniën van Weldadigheid afkomen, zoals de energietransitie, verduurzaming en wateropgaven.
- De (actuele) betekenis van de KvW benutten we in Drenthe, nationaal en internationaal.
- We werken (mee) aan innovatieve projecten op het gebied van landbouw, natuur en voedselproductie in de Koloniën van Weldadigheid
- We blijven kunst en creatieve industrie uitnodigen om opgaves op te lossen, innovatie op gang te brengen, en het gelaagde verhaal van de Koloniën op steeds nieuwe manieren actueel te houden en over te brengen naar publiek.
- Op onderdelen werken we samen met de Koloniën die geen werelderfgoed status hebben, maar wel onderdeel uitmaakten van het project van Johannes van den Bosch: Ommerschans, en Willemsoord in Nederland en Merksplas in Vlaanderen.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- We gaan aan de slag met het Tienjarenplan '24-'34 voor de restauratie en herbestemming van monumentale panden in de Koloniën van Weldadigheid. We doen dit samen met de

Nieuwe Rentmeester Veenhuizen (dNRV) en de Maatschappij van Weldadigheid (MvW) en OCW. Waar mogelijk betrekken we ook andere ministeries en partners, en verbreden het plan. Gemeenten zijn betrokken.

- We bouwen voort op het door ondernemers en Werelderfgoedpartners onderschreven Toekomstperspectief voor brede marketing en duurzaam toerisme. Met de inzet van Marketing Drenthe en projecten. En we organiseren een eenvoudige en eenduidige bewegwijzering naar en in de KvW.
- We geven ruimte aan initiatieven die het verhaal van binnenlandse kolonisatie ten bate van armoedebestrijding en verheffing uitleggen en feitelijk benoemen, en die ruimte maken voor de emancipatie van al die Nederlanders (1 op de 16) die hiermee verbonden zijn.
- We werken samen met Museum de Proefkolonie en het Nationaal Gevangenis­museum en de erfgoedbeheerders aan een Werelderfgoed­lezing Koloniën van Weldadigheid.
- We beschermen het Werelderfgoed niet alleen bovengronds, maar ook de archeologische waarden van provinciaal belang ondergronds.
- We werken samen met andere Nederlandse werelderfgoederen in de Stichting Werelderfgoed Nederland, bijvoorbeeld aan educatie.

Middelen voor Koloniën van Weldadigheid	2025	2026	2027	2028
Gebiedsontwikkeling Koloniën van Weldadigheid	200.000	200.000	200.000	200.000
Siteholderschap	112.500	112.500	112.500	112.500
	312.500	312.500	312.500	312.500

De Hondsrug Unesco Global Geopark

Beleidsdoel: het aardkundig en cultuurhistorisch erfgoed van de Hondsrug wordt ingezet voor duurzame ontwikkeling van gebied samen met de inwoners en met bijzondere aandacht voor de (inter)nationale positie van het Geopark.

Het Hondsruggebied is in 2015 erkend als UNESCO Global Geopark, en maakt daarbij deel uit van een wereldwijd netwerk van bijzondere geologische gebieden. Het Hondsruggebied heeft zijn UNESCO erkenning te danken aan het geologisch erfgoed van internationaal belang, namelijk de keileemruggen uit de Saale-ijstijd, zo'n 150.000 jaar geleden. Op deze ondergrond is een grote verscheidenheid aan landschappen, bewoningstypen, cultuurhistorische elementen en natuurwaarden ontstaan.

Hierin komen ook meteen de drie kernwaarden van het Hondsruggebied tot uitdrukking: de door ijs gevormde unieke afwisseling van ruggen en dalen, de zichtbare en onzichtbare archeologische schatten van onze voorouders en het door mensenhanden gevormde mozaïek van landschappen.

Deze kernwaarden vormen de identiteit van het landschap en samen met immaterieel erfgoed ook de maatschappelijke identiteit. Dit erfgoed wordt met, door en voor mensen in het gebied ingezet voor een duurzame ontwikkeling van het gebied. De provincie vult samen met de Stichting Geopark de Hondsrug de opgaven in die aan de status UNESCO Global Geopark verbonden zijn. In het Masterplan staan de doelen voor de komende jaren omschreven. De acties uit het plan zijn gericht op bescherming, bewustmaken, beleven en benutten. Vanuit de provincie subsidiëren wij het Geopark om dit Masterplan uit te voeren.

Dit blijven we doen:

- Wij zetten ons in voor behoud van de UNESCO-status en benutten deze voor een duurzame ontwikkeling van het gebied en het uitbouwen van de nationale en internationale positie van De Hondsrug. Het doel is duurzaam geo-, natuur- en cultuurtoerisme te ontwikkelen. De educatieve middelen en activiteiten zijn ook gericht op erfgoed, duurzaamheid en klimaatverandering.
- Wij zien onszelf als ambassadeur voor de Hondsrug UNESCO Global Geopark. Wij stimuleren andere overheden en partners een rol te spelen bij de uitvoering van het Masterplan.
- Wij blijven de zeven 'expeditiepoorten' benutten, met onder andere het Hunebedcentrum, het Van Gogh Huis Drenthe en het Veenpark, die telkens een bijzonder aspect van het Geopark belichten
- De ambachten-makelaar blijft in het Geopark een manier om immaterieel erfgoed te behouden.

Hier besteden we extra aandacht aan:

- We willen de tastbaarheid en zichtbaarheid van het Geopark versterken door een volwaardig Geopark-bezoekerscentrum te ontwikkelen, in samenwerking met het Hunebedcentrum, Stichting het Drents Landschap en de Rijksuniversiteit Groningen.
- Samen met het Geopark gaan we onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de 'infrastructuur' van het Geopark te moderniseren en toekomstbestendig te maken. Hierbij kijken we ook naar mogelijke combinaties met (provinciale) musea, bezoekerscentra en meer particulier gerunde startpunten.
- We zetten de komende jaren in op verbinding en grensoverschrijdende uitwisseling met andere Geoparken, waaronder het Duitse Geopark Terra Vita. We werken mee aan een nieuw interreg-project.
- In het kader van de Omgevingswet zetten we extra in op kennisdelen over dit erfgoed met andere overheden, zodat ze er ook zorgvuldig mee om kunnen gaan.

- We gaan de waarde van ‘de essen als erfgoed’ de komende periode goed in kaart brengen. Op het hele Drents plateau vormen de essen kenmerkende cultuurhistorische landschappen. Specifiek voor de Hondsrug is het ontstaan van esdorpen op beide flanken van de rug.
- In het kader van het Verdrag van Faro willen we bekijken of we de al bestaande burgerparticipatie nog verder kunnen intensiveren. We willen ons daar, samen met het Geopark als neutrale en verbindende netwerkorganisatie, voor inzetten.
- We stimuleren de samenwerking met andere Geoparken o.a. op het gebied van educatie, inventarisatie erfgoed en culturele uitwisseling.

Middelen voor Geopark de Hondsrug	2025	2026	2027	2028
Geopark de Hondsrug	234.939	244.101	254.842	267.074
	234.939	244.101	254.842	267.074

Instrumentarium en monitoring

Wij hebben verschillende instrumenten om onze beleidsdoelen te bereiken. Wij benoemen ze in deze paragraaf.

Culturele prijs

Een keer in de twee jaar reikt de provincie Drenthe de Culturele Prijs van Drenthe uit. De prijs gaat naar een persoon of instelling die al jarenlang bijzonder werk maakt. Het gaat om indrukwekkende prestaties op cultureel gebied. Al sinds 1955 is de Culturele Prijs van Drenthe een belangrijke oeuvreprijs. De Adviescommissie Culturele Prijs heeft tot taak het college van Gedeputeerde Staten te adviseren over de toekenning van de Culturele Prijs van Drenthe. De commissie bestaat uit een voorzitter en zeven deskundige leden, die elk voor een periode van zes jaar worden benoemd. Aan de prijs is een geldbedrag van € 10.000,- verbonden.

Subsidieregelingen

We gaan een subsidieregeling realiseren voor nieuwe meerjarige initiatieven. Hiermee kunnen we initiatieven die zich de afgelopen jaren hebben bewezen in Drenthe structureel ondersteunen de komende periode. Daarmee bouwen we verder aan de Drentse basisinfrastructuur. We streven ernaar om de regeling tegelijkertijd te publiceren met de vaststelling van de cultuurnota (juli 2024). Naar verwachting kunnen aanvragen tot 1 oktober 2024 ingediend worden, waarna een besluit zal vallen voor het eind van 2024.

Naast subsidies voor de Drentse basisinfrastructuur en de subsidieregeling voor meerjarige verstrekken wij subsidies die op projectbasis aan initiatieven die in het veld ontstaan. Hiervoor worden verschillende subsidieregelingen opgesteld die vanaf 1 januari 2025 in zullen gaan. Er zullen aanvragen ingediend kunnen worden voor onder andere behoud en/of herbestemming karakteristiek bezit, talentontwikkeling, podiumkunsten, festivals, evenementen, beeldende kunst, film, participatie, streektaal, projecten van musea van provinciaal belang en erfgoedparticipatie. Deze subsidieregelingen worden gepubliceerd met een jaarlijks subsidieplafond.

Codes

Om te kunnen bijdragen aan een inclusieve, eerlijke en transparante cultuursector zijn drie culturele codes ontwikkeld. Het gaat om de Code Diversiteit & Inclusie, de Fair Practice Code en de Governance Code Cultuur. Deze codes zijn opgesteld door vertegenwoordigers uit de cultuursector in samenwerking met het Rijk. Het Rijk heeft de implementatie van de codes als beoordelingscriterium meegenomen in de regeling voor de Culturele basisinfrastructuur 2025-2028.

Code Diversiteit & Inclusie. Deze gedragscode heeft als doel dat de cultuursector de brede diversiteit van de Nederlandse samenleving representeert. De sector moet gelijkwaardig toegankelijk zijn voor iedereen, ongeacht gender, beperking, religie, seksuele oriëntatie, sociaaleconomische status, opleidingsniveau en leeftijd. Een instelling kan hieraan werken aan de hand van 4 P's; partners, personeel, publiek en programma.

Fair Practice Code. Dit is een gedragscode voor ondernemen en werken in de cultuursector op basis van de waarden solidariteit, diversiteit, vertrouwen, duurzaamheid en transparantie. De code moet leiden tot een toekomstbestendige arbeidsmarkt en beroepspraktijk. De focus ligt op de eerlijke betaling van werkenden in de cultuursector (Fair Pay), de eerlijke verdeling van de opbrengsten (Fair share) en het creëren van een duurzame en transparante keten van productie, distributie en presentatie (Fair chain).

Governance Code Cultuur. Deze code geeft richtlijnen voor goed, verantwoord en transparant bestuur van en door culturele organisaties en het toezicht daarop. Het biedt handvatten op het gebied van beleid, besluitvorming, uitvoering, toezicht en verantwoording. De code is bedoeld om bewustwording en kritische reflectie door bestuur en toezicht te stimuleren en bevat algemeen geldende principes met aanbevelingen waarvoor geldt: pas toe of leg uit.

Wat gaan we doen met de codes:

- We zien de codes als belangrijke instrumenten om te komen tot een inclusieve, eerlijke en transparantie Drentse cultuursector. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. In ons beleid en onze regelingen gaan we de codes zoveel mogelijk implementeren. Hierbij houden we rekening met de context van Drentse instellingen. We vragen de instellingen om de codes toe te passen.
- Met het veld gaan we in de beleidsperiode van deze nota in gesprek over de implementatie van de codes. Met name op het gebied van Fair pay zullen we in de komende beleidsperiode samen met het veld en de Drentse gemeenten de gevolgen in kaart brengen.

Provinciale Adviescommissie Cultuur

De Provinciale Adviescommissie Cultuur adviseert over subsidieaanvragen hoger dan € 20.000,- die betrekking hebben op kunsten en talentontwikkeling en erfgoed, streektaal en musea. De Adviescommissie bestaat uit zeven leden uit verschillende culturele sectoren. Zij brengen een onafhankelijk en deskundig advies uit aan het college van Gedeputeerde Staten. Naast de advisering omtrent subsidieaanvragen kan de commissie gevraagd en ongevraagd over het cultuurbeleid van de provincie adviseren.

Monitoring

In de periode 2025-2028 sluiten we voor de monitoring van cultuur en erfgoed aan bij de planning & control cyclus van de provincie. Per beleidsterrein is een beleidsdoel geformuleerd waarop jaarlijks gerapporteerd wordt. Daarnaast gebruiken we ook landelijke monitors en databases, zoals bijvoorbeeld de cultuurmonitor van de Boekmanstichting, de erfgoedmonitor van de Rijksdienst van Cultureel Erfgoed en de regionale cultuurmonitor van Atlas Research. Aanvullend hierop willen we op Drentse thema's gerichte onderzoeken laten uitvoeren, zoals ook het geval was in aanloop naar deze cultuurnota. Hierbij hebben we flexibiliteit om in te spelen op de informatiebehoefte van dat moment. De komende periode willen we ook in gesprek met Trendbureau Drenthe om te kijken naar de mogelijkheden voor cultuur in de monitor brede welvaart.

Middelen voor instrumentarium en monitoring	2025	2026	2027	2028
Adviescommissie	10.000	10.000	10.000	10.000
Culturele prijs (eens per twee jaar)	0	30.000	0	30.000
Cultuurmonitor	10.000	10.000	10.000	10.000
Procesgeld	50.000	50.000	50.000	50.000
Subsidieregeling voor incidentele culturele projecten	600.000	600.000	600.000	600.000
Subsidieregeling voor nieuwe meerjarige subsidies	500.000	500.000	500.000	500.000
	1.170.000	1.200.000	1.170.000	1.200.000

Financiën

	2025	2026	2027	2028
Samenwerking	1.913.733	2.054.969	2.025.027	2.183.429
Cultuureducatie	1.945.517	2.004.739	2.074.159	2.153.223
Cultuurparticipatie	423.340	434.001	446.497	460.728
Talentontwikkeling	309.554	316.985	325.697	335.618
Bibliotheken	2.667.882	2.776.376	2.903.552	3.048.395
Musea	6.731.320	6.993.841	7.301.570	7.652.045
Kunsten	1.667.953	1.714.479	1.769.016	1.831.128
Podiumkunsten	681.414	707.989	739.141	774.620
Beeldende kunst	271.837	277.563	284.276	291.922
Film	50.000	50.000	50.000	50.000
Architectuur	26.632	27.670	28.888	30.274
Evenementen	300.000	300.000	300.000	300.000
Festivals	338.071	351.256	366.711	384.313
Ruimtelijk erfgoed	2.841.697	2.873.190	2.910.107	2.952.152
Cultuurhistorie	175.000	175.000	175.000	175.000
Archeologie	280.000	280.000	280.000	280.000
Gebouwd erfgoed	2.386.697	2.418.190	2.455.107	2.497.152
Immaterieel erfgoed	1.193.397	1.231.289	1.275.707	1.326.295
Streektaal	541.101	562.204	586.941	615.114
Archieven	652.295	669.085	688.766	711.180
Gebieden met bijzondere UNESCO status	547.439	556.601	567.342	579.574
Koloniën van Weldadigheid	312.500	312.500	312.500	312.500
Geopark de Hondsrug	234.939	244.101	254.842	267.074
Instrumentarium en monitoring	1.170.000	1.200.000	1.170.000	1.200.000
Eindtotaal	21.411.831	22.156.469	22.768.673	23.722.587

Toelichting begroting

Bij deze cultuurnota is de begroting voor de jaren 2025 t/m 2028 toegevoegd op basis van de genoemde ambities per onderdeel. Dit geeft een overzicht over de verwachte uitgaven gedurende de cultuurnotaperiode. Voor het jaar 2028 geldt dat Provinciale Staten moeten beslissen over het beschikbaar komen van de middelen voor de nieuwe bestuursperiode.

Versterken basisinfrastructuur

De hoofdprioriteit van de cultuurnota is het op orde brengen en houden van de Drentse basisinfrastructuur. Hierbij ligt de focus in eerste instantie bij de instellingen die een centrale rol in

het Drentse culturele veld vervullen, maar een bescheiden bijdrage ontvangen. Dit gaat om de musea van provinciaal belang, het Platform Drentse musea, Garage TDI, Loods 13, Peergroup, Architectuurpunt, Bevrijdingsfestival, FestiValderAa, Internationaal Filmfestival Assen en het Erfgoed Arsenal Drenthe. Deze instellingen zijn vaak ook nationaal van belang en creëren kansen om meer landelijke financiering naar Drenthe te halen. De komende periode gaan wij deze instellingen extra ondersteunen. De overige culturele instellingen ontvangen ook een extra bijdrage, zodat we de Drentse culturele basisinfrastructuur in de volle breedte versterken. Extra aandacht hebben we hierbij voor kleine instellingen die met een beperkte begroting veel werk verzetten. Voor instellingen onder de 1 miljoen gaat het om een extra bijdrage van 7.3%, voor middelgrote instellingen tussen de 1 en 3 miljoen om 6.3% en voor grote instellingen boven de 3 miljoen om 2.7%. Deze extra bijdrage komt boven op de reguliere indexatie.

Bronnen en achtergrondinformatie

Educatie, participatie en talentontwikkeling

- LKCA: <https://www.lkca.nl/>
- Fonds voor cultuurparticipatie www.cultuurparticipatie.nl

Musea

- Museumvereniging: <https://museumvereniging.nl/>
- Museumregister Nederland: <https://www.museumregisternederland.nl/>

Erfgoed

- Immaterieel erfgoed: <https://www.immaterieelerfgoed.nl/>
- Verdrag van Faro: <https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/erfgoedparticipatie-faro>

UNESCO gebieden

- UNESCO Werelderfgoed Koloniën van Weldadigheid: www.kolonienvanweldadigheid.com
- Koloniën van Weldadigheid voor bezoekers in Nederland: www.kolonienvanweldadigheid.nl
- UNESCO Global Geopark De Hondsrug: <https://www.dehondsrug.nl/>

Codes

- Fair practice code: <https://fairpracticecode.nl/>
- Governance Code Cultuur: <https://www.cultuur-ondernemen.nl/governance-code-cultuur/>
- Code Diversiteit en Inclusie: <https://codedi.nl/>

Brede welvaart

- <https://www.rijksfinancien.nl/miljoenennota/2023/1468735>
- <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/brede-welvaart-en-de-sustainable-development-goals/monitor-brede-welvaart-sustainable-development-goals-2022/toelichting/definities>

Archieven

- Geheugen van Drenthe <https://www.geheugenvandrenthe.nl>
- Alle kolonisten <https://allekolonisten.nl>